

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

PŘÍPRAVNÉHO STUPNĚ
ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ

Verze 01.09.2017

OBSAH

1. Identifikační údaje	4
2. Charakteristika přípravného stupně	5
2.1 Charakteristiky školy jako celku	5
2.2 Charakteristiky přípravného stupně ZŠ speciální	5
3. Podmínky a organizace vzdělávání	6
3.1 Přijímání dětí	7
3.2 Kolektiv dětí	7
3.3 Personální zajištění	7
3.4 Věcné vybavení	7
3.5 Organizace dne	8
3.6 Životospráva	9
3.7 Psychohygiena	9
3.8 Psychosociální podmínky	9
3.9 Spolupráce s rodinou	10
3.10 BOZ	10
4. Charakteristika školního vzdělávacího programu	11
4.1 Naše filozofie	11
4.2 Cíle výchovy a vzdělávání v přípravném stupni	12
4.3 Zásady výchovně vzdělávací práce v přípravném stupni	12
4.4 Formy a metody práce v přípravném stupni	13
4.4.1 Obecné metody	13
4.4.2 Speciálně pedagogické metody	14
5. Vzdělávací oblasti	27
5.1 Oblast biologická	27
5.2 Oblast psychologická	28
5.2.1 Jazyk a řeč	28
5.2.2 Poznávací schopnosti a funkce, představitivost, fantazie, myšlenkové operace	29
5.2.3 Sebepojetí, city, vůle	29
5.3 Oblast interpersonální (sociální)	30
5.4 Oblast sociokulturní	31
5.5 Oblast environmentální	31
6. Vzdělávací obsah školního vzdělávacího programu	32
7. Speciálně pedagogická péče	41
7.1 Psychopedická péče	42
7.2 Logopedická péče	43
7.3 Péče o děti s poruchou autistického spektra	44
8. Hodnocení v přípravném stupni	45
8.1 Zásady pro hodnocení průběhu a výsledku vzdělávání	45
8.2 Způsob získávání podkladů pro hodnocení	46
8.3 Kritéria pro hodnocení	46
9. Autoevaluace v přípravném stupni	47
9.1 Cíle autoevaluace	47

9.1.1	Oblast výchovy a vzdělávání	47
9.1.2	Oblast řízení školy a koncepce školy	47
9.1.3	Reprezentace a prezentace školy	48
9.2	Nástroje autoevaluace školy	48
9.2.1	Oblast výchovy a vzdělávání	48
9.2.2	Oblast řízení školy a koncepce školy	48
9.2.3	Reprezentace a prezentace školy	49
9.3	Kritéria	49
10.	Slovníček pojmů	49

1. IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

Název ŠVP: Školní vzdělávací program přípravného stupně ZŠS
Motivační název: „SRDCE NA DLANI“
Platnost dokumentu od: 1. 9. 2017
Č.j.: ZŠOT/ 192 /2017

Název školy: Základní škola Otrokovice, Komenského
Adresa: Komenského 1855, 765 02 Otrokovice
Právní forma: příspěvková organizace
Zřizovatel: Zlínský kraj
Krajský úřad Zlínského kraje
odbor školství, mládeže a sportu
tř. T. Bati 21
761 90

Kontaktní osoba: Mgr. Stanislav Minařík
vedoucí odboru školství, mládeže a sportu
E-mail stanislav.minarik@kr-zlinsky.cz
Telefon 577 043 700

Zařazení do sítě škol: 24. 5. 1996
IČ: 61716413
REDIZO: 600 025 349
IZO: 102 319 651
Ředitelka školy: Mgr. Pavlína Frdlíková
Zástupkyně ředitelky: Mgr. Jana Šindelková
Koordinátor ŠVP: Mgr. Jana Šindelková
Výchovná poradkyně: Mgr. Jana Šindelková
Školní metodik prevence: Mgr. Libor Žižlavský

Kontakt na školu: www.zvsotr.cz
skola@zvsotr.cz
mob. 734 280 873, 736 519 799

ŠVP byl projednán na pedagogické radě dne: 20.6.2017
ŠVP byl projednán školskou radou dne: 6.6.2017

Razítko školy:

Podpis ředitelky školy:

2. CHARAKTERISTIKA PŘÍPRAVNÉHO STUPNĚ

2.1 Charakteristika školy jako celku

Škola se pod tehdejšími názvy Zvláštní a praktická škola v roce 1992 z nevyhovujících prostor z náměstí 3. května v Otrokovicích, kde sídlila od 3. května 1953, přestěhovala do nově postaveného objektu v Otrokovicích, který užívá dodnes. Areál školy je situován v severní části města, v klidnějším místě poblíž centra města, v sousedství ZŠ TGM a menší bytové jednotky.

Jsme školou samostatně zřízenou pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, s mentálním postižením, s poruchou dorozumívacích schopností, souběžným postižením více vadami a autismem, kteří potřebují poskytnutí podpůrných opatření. Hlavním účelem školy je poskytování vzdělávání žákům při plnění povinné školní docházky. Škola vykonává tyto činnosti škol a školských zařízení:

- základní škola vzdělávající žáky s mentálním postižením, včetně souběžného postižení více vadami nebo autismem
- školní družina
- školní jídelna – výdejna

Spádovost není zákonem určena, největší zastoupení žáků je z Otrokovic, přilehlých městeček a vesnic. Dopravní obslužnost je realizována osobní i hromadnou, případně meziměstskou dopravou. Škola je plně organizovaná, s 1. - 9. ročníkem pro žáky s lehkým mentálním postižením, 1. - 10. ročníkem pro žáky se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, 2 oddělení ŠD. Zpravidla jsou třídy složeny z několika ročníků. Kapacita žáků školy je 114; z toho ZŠ 84 a ZŠS 30 žáků. Kapacita ŠD je 20 žáků.

Škola je třípodlažní bezbariérová budova. Nachází se v oploceném areálu. Kolem budovy školy je poměrně rozsáhlý pozemek, který je využíván pro výuku pracovních činností, k relaxaci, sportovním i společenským aktivitám. Dispoziční řešení jednotlivých pater je po stránce architektury stejné. V přízemí jsou především prostory pro pracovní a pohybové aktivity, školní družinu, stravování, šatny a zázemí správních zaměstnanců.

Ve 2. podlaží se nachází 4 třídy určené pro žáky základní školy speciální včetně třídy přípravného stupně základní školy speciální, ředitelna, místnost zástupkyně ředitelky, pracovní účetní školy a sociální zařízení pro žáky i zaměstnance. Prostory učeben jsou světlé, čisté, estetické, vyhovující po stránce bezpečnosti i hygieny. Na tomto podlaží se nachází i multisenzorická místnost – snoezelen, k dispozici mají žáci učebnu muzikoterapie vybavenou různými etnickými nástroji. Na prostorné chodbě školy mohou žáci využít několik hracích koutů s velkou molitanovou stavebnicí, velkým dřevěným zahradním domkem. Za příznivých podmínek je využívána částečně krytá terasa, přístupná ze schodiště.

Pro individuální logopedickou péči je přizpůsobena speciální místnost – logopedie ve 3. podlaží, kde se také nachází 3 třídy určené žákům základní školy, jedna učebna ICT a učebna pro výuku přírodovědných předmětů. Více jak polovina tříd je vybavena interaktivními tabulemi.

2.2 Charakteristika přípravného stupně základní ZŠ speciální

- přípravný stupeň je na naší škole od roku 2006/2007, kdy děti nebyly soustředěny v jedné třídě jako kompaktní skupina, ale byly zařazovány do tříd k žákům vzdělávajících se podle „Vzdělávacího programu pomocné školy a přípravného stupně pomocné školy
- přípravný stupeň tvoří přípravnou etapu před započítáním povinné školní docházky v základní škole speciální
- přípravný stupeň je určen dětem s těžším mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami a autismem (děti se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří potřebují poskytnutí podpůrných opatření)

- vzdělávání je v přípravném stupni čtyři hodiny denně, resp. 20 hodin týdně
- vzdělávání je individualizované, probíhá na základě individuálních vzdělávacích plánů
- docházka do přípravného stupně je až tříletá, s možností nastoupit již v 5 letech věku
- příprava na vzdělávání v přípravném stupni respektuje vývojové zvláštnosti dětí v době před nástupem k povinnému vzdělávání
- v jedné třídě jsou zařazeny děti všech ročníků
- individuální speciálně pedagogickou péči dále poskytuje logoped a odborně kvalifikovaný pedagog

Popis a vybavení třídy:

- třída přípravného stupně se nachází ve 2. podlaží kam je zajišťována doprava uzavřenou zdvižnou plošinou
- místnost je prostorná, světlá, okna jsou vybavena žaluziemi a zatemňovacími roletami v případě promítání na interaktivní tabuli
- nábytek je účelný, přizpůsobený potřebám dětí s postižením
- pro práci s dětmi jsou dostupné různé sady didaktických i speciálních kompenzačních pomůcek, prostorově oddělená pracovní místa jsou určena pro děti s PAS
- pro individuální i skupinovou práci je pravidelně využívána multisenzorická místnost snoezelen i tělocvična
- pro účely aktivní a pasivní formy muzikoterapie využíváme speciálně vybudovanou místnost k těmto aktivitám, která se nachází ve stejném podlaží
- sociální zařízení je na stejném podlaží
- děti se stravují ve školní jídelně, která je v přízemí školy, dopolední svačinu žáci jedí ve třídě
- za příznivých meteorologických podmínek je využívána částečně krytá terasa, která je přístupná ze schodiště 2. podlaží
- součástí školy je školní pozemek
- všechny vnitřní i venkovní prostory splňují bezpečnostní i hygienické normy dle platných předpisů týkajících se čistoty, teploty, vlhkosti vzduchu, osvětlení, hlučnosti, apod.
- navštěvujeme vhodná divadelní a filmová představení na Besedě v Otrokovicích, různé programy pro děti

Spolupráce se zákonnými zástupci:

- zákonní zástupci jsou vnímáni jako nejvýznamnější partneři školy, která má eminentní zájem na vzájemné spolupráci se snahou vytvářet podmínky pro dobrou komunikaci
- spolupráce probíhá především na úrovni každodenního osobního kontaktu
- možností je využití písemného sdělení prostřednictvím deníčku, telefonu nebo e-mailu
- zákonní zástupci mohou v průběhu dne sledovat probíhající aktivity, činnosti na facebooku
- vítaná je spoluúčast zákonných zástupců při přípravě a realizaci akcí školy

3. PODMÍNKY A ORGANIZACE VZDĚLÁVÁNÍ

Přípravný stupeň základní školy speciální tvoří přípravnou etapu před zahájením povinné školní docházky. Úkolem je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení.

3.1 Přijímání dětí

Do přípravného stupně základní školy speciální jsou zařazovány děti se speciálními vzdělávacími potřebami, které k naplnění svých vzdělávacích možností potřebují poskytnutí podpůrných opatření (dle § 16 školského zákona). Účelem podpory vzdělávání těchto dětí je plné zapojení a maximální využití vzdělávacího potenciálu každého dítěte s ohledem na jeho individuální možnosti a schopnosti. Při vzdělávání dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami učitel zahrnuje do svých vzdělávacích strategií podpůrná opatření.

Děti jsou přijímány na základě rozhodnutí ředitelky školy na žádost zákonného zástupce a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení. Děti přichází z mateřských škol nebo přímo z rodin. Adaptační období dítěte v přípravném stupni závisí na kvalitní spolupráci se zákonnými zástupci – umožňujeme zákonným zástupcům návštěvu ve třídě, seznámíme je s harmonogramem dne a probíhajícími speciálně pedagogickými aktivitami. Spokojený pobyt dítěte se snažíme zajistit opakovanými seznamovacími návštěvami ve třídě. Pobyt ve třídě se upravuje podle situace, jak si dítě na nové prostředí přivyká. Zákonný zástupce se může zúčastnit všech činností. Úspěšné zvládnutí vstupu do školy znamená dobrý start k získání pozitivního vztahu dítěte k pedagogům.

3.2 Kolektiv dětí

Do třídy přípravného stupně jsou přijímány děti s těžším mentálním postižením, postižením více vadami a poruchami autistického spektra.

3.3 Personální zajištění

Ve třídě pracují souběžně 2 – 3 pedagogičtí pracovníci (učitel, vychovatel, speciální pedagog a asistent pedagoga). Počet pedagogických pracovníků pro aktuální školní rok určuje skutečný počet přijatých dětí ve třídě, stupeň a rozsah postižení.

Důležitou podmínkou úspěšnosti vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v přípravném stupni je volba vhodných (potřebám dětí odpovídajících) vzdělávacích metod a prostředků, které jsou v souladu se stanovenými podpůrnými opatřeními, ale i uplatňování vysoce profesionálních postupů učitelů i ostatních pracovníků, kteří se na péči o dítě a jeho vzdělání podílejí. Pedagogičtí pracovníci mají předepsanou odbornou kvalifikaci, průběžně se sebevzdělávají a aktivně přistupují k dalšímu vzdělávání. Chovají se a jednájí profesionálním způsobem - v souladu se společenskými pravidly a pedagogickými zásadami a taktem. Usilují o vytváření partnerských vztahů mezi školou a rodinou.

Učitel ve třídě je především iniciátorem, osobností se schopností předat vhodným způsobem nadšení, zájem. Citlivě diferencuje individuální potřeby jednotlivých dětí, vede je k samostatnosti, dbá na to, aby se děti cítily po všech stránkách v pohodě, aby měly dostatek podnětů k učení a radost z něho. Posiluje sebevědomí dětí a důvěru ve vlastní schopnosti.

Při vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami spolupracuje učitel s dalšími odborníky, využívá služby školských poradenských zařízení.

3.4 Věcné vybavení

Přípravný stupeň má svá specifika i v oblasti prostorového a materiálního vybavení. Dětský nábytek, hygienické zařízení i vybavení pro odpočinek dětí jsou zdravotně nezávadné, bezpečné a estetické. Vybavení třídy hračkami, pomůckami, materiály a doplňky odpovídá počtu dětí, jejich věku i individuálním zvláštnostem - je průběžně doplňováno a obměňováno. Při práci využíváme všechny dostupné drobné didaktické pomůcky (stavebnice, skládačky, puzzle, knihy s jednoduchými obrázky, leporela, mozaiky, korálky, přírodniny i předměty denní potřeby,

pískovničku, grafomotorický a výtvarný materiál - trojhranné pastelky, dlaňové pastelky a štětce, násadky na tužky). Veškeré vybavení je snadno dostupné a jsou stanovena pravidla pro jeho využívání pedagogy i dětmi.

Třída přípravného stupně je vybavena interaktivní tabulí, využívá podle potřeb dětí vhodné speciální pomůcky: polohovadlo, klíny k opoře zad, abdukční klíny, rehabilitační míče, relaxační míčkový bazén, polohovací válec, hrazdička na zavěšení předmětů, speciální polohovací židle, lavice s nastavitelnou pracovní plochou (přispívá k lepšímu zapojení horních končetin), apod.

Pro děti jsou k dispozici i další speciální místnosti v blízkosti jejich kmenové učebny – snoezelen a hudebna. Ve snoezelenu lze využít: vodní postel, pevné pódium, vibrační podložku, hvězdné nebe, vodní sloup, bublinkovač, zrcadla, různé zrcadlové prvky, světelné kabely, závěsná optická vlákna, aromalampu, zrcadlovou kouli, space projektor, domácí kino, terapeutické sety, taktilně haptické pomůcky, polohovací vak, taktilně haptickou deku, taktilně didaktické pomůcky, klíny k polohování těla, ... V hudebně lze využít: klavír, rozkládací podložky pro relaxaci, pohovku, taburety z banánových vláken, hudební nástroje, převážně tradiční a lidové vyrobené z přírodních materiálů, pocházející z různých koutů světa – bubny djembe, deštné hole, tibetské mísy, gong, chřestidla, Orffovy nástroje.

Na budovu navazuje venkovní prostor, který je využíván pro hry a spontánní aktivity dětí. Je možné využít i blízké hřiště sousední základní školy.

3.5 Organizace dne

Vzdělávání probíhá na základě integrovaných bloků, které nabízejí dítěte vzdělávací obsah v přirozených souvislostech, vazbách a vztazích. Obsah bloků vychází z běžného života, je smysluplný, zajímavý a užitečný. Poskytuje širokou škálu různých aktivit a prožitků. Dítě tak nezískává jen izolované poznatky, ale získává zkušenost komplexnější, která je pro něj snáze uchopitelná a využitelná.

Činnost přípravného stupně je v době od 7,45 do 11,25 hodin.

Časový plán je stanoven s ohledem na psychohygienické podmínky. Jeho uspořádání dává možnost pružně reagovat na individuální potřeby aktivity a odpočinku u jednotlivých dětí. Režim dne:

7,45 – 8,00	příchod dětí, zájmové hry a činnosti
8.00 – 9.00	I. blok – práce dle rozvrhu a IVP, individuální práce, řízené činnosti v oblastech komunikace a rozvíjení rozumových schopností, pohybové chvílky, zájmové hry, individuální speciálně pedagogické péče
9.00 – 10.00	hygiena, sebeobsluha, svačina a relaxace
10.00 – 11.00	II. blok – práce dle IVP – řízené individuální i skupinové činnosti v oblasti motoriky a komunikace, pohybové chvílky, muzikoterapie, bazální stimulace, masáže, polohování, činnosti ve snoezelenu, individuální speciálně pedagogická péče, relaxační činnosti
11.00 – 11.25	hygiena, sebeobsluha
11.25 – 11,45	oběd, postupné odchody domů nebo do školní družiny

Prvky sebeobsluhy a činnosti podporující sociální začlenění jsou zařazovány v průběhu dopoledne denně.

Podle jednotlivých IVP je zařazena individuální:

- ✓ logopedická péče
- ✓ podpora dětí s PAS
- Při uspořádání dne se snažíme sladit potřebu svobody a potřebu dodržování pravidel,

protože vyvážení obou je podmínkou pro optimální vývoj dítěte. Během dne poskytujeme dostatek času a prostoru pro hlavní sebezvíjející činnost dítěte - hru, při níž vycházíme z konkrétních prožitků dětí a dění ve škole.

- Výchovná práce ve třídě probíhá ve dvou blocích 8.00 - 9.00 a 10.00 - 11.00. Bloky jsou odděleny prostorem pro hygienu a dopolední svačinu. Během bloků nabízíme dětem krátké aktivity prostrídané pohybem.
- Některé činnosti probíhají ve skupinách, jiné individuálně, hudební a pohybové chvílky s celou třídou společně. Dětem zajišťujeme také dostatek prostoru k uvolnění a relaxaci.
- Pro děti je samostatná individuální práce velmi náročná, proto děti motivujeme k vytrvalosti stálou pochvalou a povzbuzováním.
- Je-li pěkné počasí, přesouváme se na terasu, organizujeme i vycházky a pobyt na školním pozemku. Při pobytu venku dáváme dětem dle jejich schopností a možností volnost pohybu.
- Pedagogové respektují individuální potřeby dětí, reagují na ně a napomáhají jejich uspokojování. Jednají nenásilně, přirozeně, citlivě, navozují situace pohody a klidu, relaxace, apod. Děti nejsou neúměrně zatěžovány či neurotizovány spěchem a chvatem.

3.6 Životospráva

Svačiny si děti nosí vlastní, ve škole mají děti k dispozici čaj nebo vodu k zabezpečení pitného režimu. Obědy se vydávají ve školní jídelně – výdejně. Strava se dováží. Mezi jednotlivými podávanými pokrmy jsou dodržovány vhodné intervaly. Děti nejsou do jídla násilně nuceny.

3.7 Psychohygienu

Pro úspěšné vzdělávání dětí s přiznanými podpůrnými opatřeními je potřebné zabezpečit uplatňování principu diferenciaci a individualizaci vzdělávacího procesu, a také realizaci všech stanovených podpůrných opatření při vzdělávání.

Zajišťujeme dětem pravidelný denní režim, který je však natolik flexibilní, že umožňuje přizpůsobit organizaci momentální situaci, zájmu dětí a především jejich zdravotnímu stavu. Při vhodném počasí lze některé aktivity realizovat na školním pozemku.

Umožňujeme zákonným zástupcům v případě nezbytně nutném (zejména s ohledem na aktuální zdravotní stav dítěte) přicházet v průběhu dne, doporučujeme ale do 8 hodin, aby děti nepřicházely o nabízené aktivity a terapie a již realizované činnosti nebyly zbytečně rušeny. Dáváme dětem (podle jejich schopností a možností) dostatečný prostor k pohybu v budově školy, na školním pozemku i při vycházkách. Pobyt venku je přizpůsobován povětrnostními podmínkami.

Všichni zaměstnanci respektují individuální potřeby dětí, vhodně na ně reagují a snaží se je uspokojit. Činnosti jsou voleny tak, aby byly přiměřené věku a zdravotnímu postižení dětí. Ve třídě jsou vytvořeny podmínky pro to, aby si děti mohly kdykoliv odpočinout.

3.8 Psychosociální podmínky

Předpokladem úspěšné práce je dobrá znalost každého dítěte a těsná spolupráce se zákonnými zástupci tak, aby ve třídě bylo vytvořeno bezpečné a vstřícné prostředí. Prvořadým úkolem je zajistit spokojenost dětí tak, aby do školy chodily rády a postupně se adaptovaly na nové prostředí a situaci. Tomu je přizpůsoben i výběr motivačních činností. Respektujeme osobní svobodu a volnost dětí, i když je podřízena stanoveným pravidlům chování a norem. Všechny děti mají rovnocenné postavení, žádné z nich není zvýhodňováno ani znevýhodňováno. Dětem se dostává jasných a srozumitelných pokynů, třída je pro ně kamarádkým společenstvím.

Učitel se vyhýbá negativním slovním komentářům a podporuje děti v samostatných pokusech, oceňuje a vyhodnocuje projevy a výkony dítěte a přiměřeně na ně reaguje pozitivním oceněním. Při všech činnostech počítáme s aktivní spoluúčastí dětí, snažíme se o nenásilnou komunikaci, která je dětem příjemná, navozuje vzájemný pocit důvěry a spolupráce. Podporujeme důvěru dětí v sebe sama, převažuje pozitivní hodnocení. Rozvíjíme v dětech citlivost pro vzájemnou toleranci, ohleduplnost, zdvořilost, vzájemnou pomoc a podporu ve vztahu k ostatním.

3.9 Spolupráce s rodinou

Pokud dítě zahájí docházku do přípravného stupně, je pro jeho vývoj žádoucí, aby rodina i škola měla představu, co jedna od druhé požadují a jednaly v duchu partnerské spolupráce. Umožňujeme zákonným zástupcům přímou účast ve výchovně vzdělávacím procesu. Navazujeme na výchovu v rodině, podporujeme iniciativní kroky ze strany zákonných zástupců. Přítomnost zákonných zástupců ve škole pomáhá snazší adaptaci na nové prostředí, neznámé děti, nové lidi. Usilujeme o to, aby došlo k probuzení vzájemné důvěry a k prohloubení spolupráce. Respektujeme názory zákonných zástupců, vzniklé problémy řešíme s respektem a tolerancí.

Při spolupráci s rodiči máme na paměti:

- že zákonní zástupci znají své dítě lépe než všichni ostatní a budou to oni, kteří budou mít na dítě vliv po mnoho dalších let
- sdělujeme zákonným zástupcům pozitivní zprávy o dítěti, mluvíme o jeho úspěších
- poskytujeme zákonným zástupcům pomoc a podporu, doporučujeme, na které odborníky a instituce se mají obrátit
- doporučujeme zákonným zástupcům vhodné činnosti na doma, jak vytvořit stimulační domácí prostředí
- setkáváme se a hovoříme se zákonnými zástupci co nejčastěji a uděláme si dostatek času, neviníme zákonné zástupce z chování dítěte
- zachováváme absolutní mlčenlivost.

Formy spolupráce se zákonnými zástupci:

- zapojení zákonných zástupců ve třídě, informace zákonným zástupcům prostřednictvím deníčků
- osobní konzultace učitelky se zákonnými zástupci
- možnost sledování probíhajících aktivit, činností ve výuce na facebooku
- společná participace na tvorbě individuálních vzdělávacích plánů dětí
- pomoc při pořádání akcí pro děti
- společné sledování individuálního pokroku – pracovní listy.

3.10 BOZ

Na začátku roku jsou zákonní zástupci i děti seznámeni se školním řádem a děti poučeny o bezpečném chování. Poučení a připomínání bezpečnosti probíhá i nadále během celého školního roku a je zaznamenáno do třídní knihy. Učitelé, případně asistenti pedagoga předávají osobně děti zákonným zástupcům nebo vychovatelům. Sleduje se vhodná struktura činností a skladba zaměstnání – dodržování pitného režimu, zdravé prostředí užívaných prostor (odpovídající světlo, teplo, větrání, velikost sedacího a pracovního nábytku atd.) a bezpečné pomůcky, ochrana dětí před úrazy. Dostupnost prostředků první pomoci (lékárníčka uč. č. 220 na druhém podlaží).

4. CHARAKTERISTIKA ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Přípravný stupeň základní školy speciální tvoří přípravnou etapu před zahájením povinné školní docházky, má svá specifika a priority dané výchovu a vzděláváním dětí se speciálními potřebami a ty se také promítají do jeho zaměření. Toto vzdělávání má usnadňovat dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu. Jeho úkolem je proto rozvíjet osobnost dítěte, podporovat jeho tělesný rozvoj a zdraví, jeho osobní spokojenost a pohodu, napomáhat mu v chápání okolního světa a motivovat je k dalšímu poznávání a učení, stejně tak i učit dítě žít ve společnosti ostatních a přibližovat mu normy a hodnoty touto společností uznávané. Důležitým úkolem je vytvářet dobré předpoklady pro pokračování ve vzdělávání tím, že budou maximálně podporovány individuální rozvojové možnosti dětí.

Přípravný stupeň je určen pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, které potřebují poskytnutí podpůrných opatření (dětem s těžším mentálním postižením, postižením více vadami a PAS). Poskytuje jim optimální podmínky pro vlastní rozvoj, včasnou speciálně pedagogickou péči, a tím zlepšuje jejich životní i vzdělávací šance.

Přijímány jsou především děti s odkladem školní docházky. Docházka do přípravného stupně je až tříletá, s možností nastoupit již ve školním roce, kdy dítě dosáhne věku 5 let, pokud to kapacita zařízení dovolí. Každé dítě, vzdělávající se v přípravném stupni základní školy speciální, má vypracovány individuální výchovně – vzdělávací cíle, které jsou popsány v IVP. Náš program je zpracován tak, aby naplňoval kompetence dané v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání.

Přípravný stupeň je zaměřen na:

- poskytování **komplexní speciálně pedagogické péče** (psychopedické, logopedické a péče o děti s poruchami autistického spektra) – rozvíjení celé osobnosti dítěte, důsledné uplatňování individuálního přístupu ke každému dítěti
- poskytování podpůrné atmosféry založené na porozumění, bezpodmínečném přijetí dítěte uznání a empatické naslouchání (v první řadě se dítě musí cítit spokojené a v bezpečí a teprve pak se může rozvíjet a efektivně učit)
- na preferování prožitkového učení a integrovaného učení hrou a činnostmi, motivování dětí k poznávání a učení, poskytování dostatečného množství času k prozkoumávání prostředí, poskytování prožitku úspěchu každému dítěti a příležitosti učit se mnoha způsoby
- poskytování diagnostické funkce na základě dlouhodobého a každodenního styku s dítětem i jeho rodiči
- rozvoj **sebeobslužných dovedností** a soběstačnosti
- rozvoj porozumění a **komunikačních schopností** a dovedností
- pomoc dětem při vytváření prvních **kamarádských vztahů**
- vedení dětí k poznávání a respektování pravidel chování ve škole i mimo ni
- vytváření podnětného a dětem blízkého estetického prostředí
- úzké propojení předškolního a školního vzdělávání – podpora osvojování dovedností, schopností a znalostí důležitých pro práci ve škole a rozvoj samostatnosti dětí
- úzkou spoluprací s rodinou
- úzkou spoluprací s SPC

4.1. Naše filosofie

- vytváření příjemné atmosféry pro všechny děti, zákonné zástupce i vyučující založené na porozumění, bezpodmínečném přijetí, vzájemném uznání a naslouchání
- vytváření zdravého a podnětného prostředí, protože to, jak se dítě cítí a co prožívá má z hlediska úspěšnosti jeho vzdělávání klíčový význam

- chceme být pro děti partnerem a průvodcem na cestě poznání
- individuálním přístupem a komplexní péčí pomáháme dětem v rozvoji celé jejich osobnosti, v návaznosti na výchovu v rodině a v úzké spolupráci s ní

4.2 Cíle výchovy a vzdělávání v přípravném stupni

Rámcové cíle:

1. **cíl vzdělávací** - rozvíjení učení a poznávání u dítěte
2. **cíl hodnotový** - osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
3. **cíl postojový** - získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí

Obecné cíle:

1. **Cíl oblasti biologické** – stimulovat a podporovat růst a nervosvalový vývoj dítěte, podporovat fyzickou pohodu, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost i pohybovou a zdravotní kulturu, podporovat rozvoj pohybových a manipulačních dovedností (*naplňuje kompetence k učení*), učit je sebeobslužným dovednostem, vést je ke zdravým životním návykům a postojům (*naplňuje kompetence k řešení problémů*)
2. **Cíl oblasti psychologické** – podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte (*naplňuje kompetence k učení*), rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů i vůle (*naplňuje kompetence k řešení problémů*), stimulovat osvojování a rozvoj jeho vzdělávacích dovedností a povzbuzovat je v dalším rozvoji, k poznávání a k učení (*naplňuje kompetence k učení*)
3. **Cíl interpersonální oblasti** – podporovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému (*naplňuje sociální a personální kompetence*), posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů (*naplňuje komunikativní kompetence*)
4. **Cíl v oblasti sociálně-kulturní** - uvést dítě do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními (*naplňuje sociální a personální kompetence*), uvést je do světa materiálních i kulturních hodnot, do světa kultury a umění (*naplňuje komunikativní kompetence*), pomoci dětem osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody ve svém sociálním prostředí (*naplňuje sociální a personální kompetence*)
5. **Cíl oblasti environmentální** – založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění (*naplňuje kompetence k učení*), o vlivu člověka na životní prostředí, vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte - člověka - k životnímu prostředí (*naplňuje činnostní a občanské kompetence*)

4.3 Zásady výchovně vzdělávací práce v přípravném stupni

- pracovat soustavně a cílevědomě – mít na zřeteli nejen přítomnost, ale i budoucnost dětí
- skupinové činnosti spojit s individuální péčí o dítě – mít stálý kontakt s každým dítětem a zároveň sledovat prospěch celé skupiny
- ve spolupráci s ostatními pedagogy a rodinou zajistit jednotnost požadavků a důsledně dbát na jejich dodržování
- s ohledem na individuální zvláštnosti dětí zabezpečit přiměřenost a proměnlivost podnětů
- všechny činnosti doprovázet názorem a umožnit dětem poznávat všemi smysly
- při získávání poznatků a dovedností vycházet z toho, co už děti znají a postupně přiměřeně zvyšovat nároky
- neustálým opakováním podnětů v různých obměnách zajistit trvalost takto získaných poznatků, dovedností a návyků

4.4 Formy a metody práce v přípravném stupni

Předškolní vzdělávání se maximálně přizpůsobuje vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí. Nabízí jim vstřícné, podnětné a obsahově bohaté vzdělávací prostředí, v němž se mohou cítit jistě, bezpečně, radostně a spokojeně.

V přípravném stupni je hlavním smyslem výchovy dětí rozvinout jejich rozumové schopnosti natolik, aby v průběhu svého dalšího vzdělávání mohly a chtěly nové poznatky získávat. Osvojení poznatků není cílem, ale prostředkem rozvíjení rozumových schopností dětí. Důležitým úkolem je prohlubování koncentrace pozornosti dětí, rozvíjení vztahů k ostatním lidem i k sobě samému.

Vzdělávání je důsledně vázáno k individuálně různým potřebám a možnostem jednotlivých dětí. Každému dítěti je poskytnuta pomoc a podpora v míře, kterou individuálně potřebuje, a v kvalitě, která mu vyhovuje. Naše pedagogické působení vychází z pedagogické diagnostiky – z pozorování a uvědomění si individuálních potřeb a zájmů dítěte, ze znalosti aktuálního stavu jeho vývoje, konkrétní životní a sociální situace, pravidelného sledování jeho vývoje a vzdělávacích pokroků.

Základem naší práce je dobrá znalost každého dítěte. Provádíme důkladné pedagogické pozorování, osobní anamnézu, analýzu výsledků činností a studujeme osobní dokumentaci dětí. Na základě takto získaných podkladů mají děti vypracován individuální vzdělávací plán (IVP), a to na základě doporučení SPC a všechny děti mají zpracovány na každý měsíc vzdělávací plán vycházející ze vzdělávacího obsahu příslušného ŠVP a to v těchto oblastech:

- komunikace a řeč (celkový rozvoj)
- motorika (hrubá, jemná, grafomotorika, kresba)
- rozumové schopnosti (myšlení, smyslové vnímání)
- socializace (sebeobsluha, sociální a činnostní začlenění)

Zajišťujeme, aby si děti osvojily specifické dovednosti v rozsahu jejich individuálních možností. IVP je zpracován v těsné spolupráci se zákonnými zástupci, speciálním pedagogem logopedem. Při práci s těžce či kombinovaně postiženými dětmi v přípravném stupni využíváme téměř všechny obecné didaktické metody, optimálně upravené z pozice učitele. Obecné metody doplňují metody speciálně pedagogické, které umožňují komplexně rozvinout celou osobnost dítěte. Důraz klademe na zásadu individuálního přístupu a respektování individuálních zvláštností dítěte. Vycházíme z pozitivních prvků jeho osobnosti. Děti s mentálním postižením vyžadují odlišné metody práce a speciálně upravené podmínky, odpovídající jejich potřebám a závažnosti jejich postižení. Rozvoj psychiky těchto dětí je neoddelitelně spjat s rozvíjením tělesných funkcí, zejména motoriky a kromě péče vzdělávací vyžaduje i intenzivní rehabilitační péči. Pedagogické aktivity probíhají v rozsahu potřeb jednotlivých dětí tak, že každé dítě je dostatečně stimulováno a je podporována jeho poznávací motivace. Prostřednictvím vzdělávacích aktivit se postupně rozvíjí v základních dovednostech, které vedou k úspěchu a následnému ocenění ze strany okolí.

4.4.1 Obecné metody

Pravidelné sledování vývojových i vzdělávacích pokroků zajišťuje, že pedagogické aktivity probíhají v rozsahu potřeb jednotlivých dětí, aby každé dítě bylo stimulováno, citlivě podněcováno k učení a pozitivně motivováno k vlastnímu vzdělávacímu úsilí způsobem, který mu nejlépe vyhovuje. Správná volba pedagogických metod má podstatný vliv na celkový rozvoj osobnosti dítěte, na vytváření jeho poznávacích schopností, citových a volních procesů.

Slovní metody - vyprávění, popis, vysvětlování jsou emocionálně podbarvené, spojené s názorem.

Metoda názoru - zvláště při prožitkovém a kooperativním učení, založena na přímých zážitcích dítěte, podporuje zvědavost a potřebu objevovat, nejvíce využita při manipulační hře.

Metoda předvádění - při řešení přirozených situací, je založena na principu přirozené nápodoby při všech činnostech a situacích, využívá se v průběhu celého výchovně vzdělávacího procesu.

Pracovní metoda - při nácviu sebeobsluhy.

Zařazení metody **individuálního rozhovoru** spolu s **předváděním** a **názorem** je nejčastější. Vždy postupujeme po nejmenších krocích, volíme přiměřené požadavky a počítáme se zvýšenou únavností dětí. K probranému učivu se cyklicky vracíme, a osvojené a prožité se snažíme dále rozvíjet. Takový způsob práce dětem umožňuje dosáhnout viditelných, byť malých úspěchů, přináší dětem velké uspokojení a je dobrou motivací pro další práci.

Metoda prožitkového a kooperativního učení – je založena na přímých zážitcích dítěte. Formou her a různých činností se rozvíjí dětská zvědavost, radost z učení, zájem o nové poznatky a potřeba objevovat nové.

Situační metoda – poskytuje dítěti srozumitelné praktické ukázky životních situací.

Spontánní sociální učení – založené na principu přirozené nápodoby, kdy dítěti poskytujeme vhodné vzory chování a postojů.

V předškolním vzdělávání rovněž uplatňujeme spontánní i řízené aktivity, které jsou vzájemně provázané a vyvážené. Jedná se o didakticky zacílenou činnost, která je učitelem motivovaná, je nabízena dítěti a je v ní zastoupeno spontánní i záměrné učení.

4.4.2 Speciálně pedagogické metody

Užívání speciálně pedagogických metod závisí na tvořivé činnosti speciálního pedagoga. Důraz klademe na zásadu individuálního přístupu a respektování individuálních zvláštností dítěte. Vycházíme z pozitivních prvků jeho osobnosti. Děti s mentálním postižením vyžadují odlišné metody práce a speciálně upravené podmínky, odpovídající jejich potřebám a závažnosti jejich postižení. Rozvoj psychiky těchto dětí je spjat s rozvíjením tělesných funkcí, zejména motoriky a kromě péče vzdělávací vyžaduje i rehabilitační péči.

Komunikace

Oblast komunikace je obzvláště důležitá proto, že jejím prostřednictvím se uskutečňuje celý výchovně vzdělávací proces. Podpora a rozvoj komunikace neprobíhá izolovaně, ale komplexně v rámci všech oblastí vývoje. Komunikativní kompetence rozvíjíme na úrovni verbální i neverbální. Komunikace je základním prostředkem pro předávání a získávání informací, kterou jsou nutné pro úspěšný psychomotorický vývoj jedince. Pokud nejsme schopni komunikovat, je velmi omezená možnost vzdělávat se. Tato oblast nezahrnuje jen řeč, ale i porozumění řeči, porozumění vlastní komunikaci, využití neverbálních prostředků, popřípadě alternativních pomůcek. Naším úkolem je správně rozpoznat komunikační úroveň žáka a vytvořit plán vytváření funkčního modelu, který pak můžeme použít v průběhu vzdělávání a nakonec i přenést do domácího prostředí.

V rámci komplexní péče musíme začít u orofaciální stimulace - pro zdárný rozvoj verbalizace je nutná správná funkce svalů obličeje, rtů a jazyka. Využíváme různé typy masáží obličeje a stimulaceme vibracemi, chladem a teplem. Nutná je správná stimulace svalů v oblasti rtů, pro vytvoření funkčního retního uzávěru (jako základ pro správný příjem potravy a tekutin a pro tvorbu retoretních hlásek). Jazyk je nejsložitějším svalem v těle, aby jeho funkce byla správná, je nutná nejen cvičení s jazykem, ale i práce s celkovou motorikou dítěte, proto klademe důraz na tělesnou výchovu pro rozvoj hrubé motoriky, jemné motoriky a grafomotoriky. Dalším důležitým aspektem je příjem potravy - pokud u dítěte nevymizel sací reflex a nejsou u něj osvojeny žvýkací techniky, nejsou zde vytvořeny potřebné předpoklady pro rozvoj řeči. Tudíž součástí práce logopeda je i nácvik správného příjmu potravy a tekutin. Cvičení motoriky jazyka začíná pasivním cvičením - využíváme speciální pomůcky a manuální polohování jazyka. Dále jsou využívány aktivní cvičení a polohování jazyka. Pro oromotorická cvičení se využívá logopedické zrcadlo, logopedické špátle a speciální pomůcky - logovibrátory, pomůcky pro dechová cvičení, pomůcky pro nácvik příjmu potravy a pomůcky pro stabilitu a příjem potravy.

Důležitým předpokladem pro úspěšnou komunikaci je správné zhodnocení toho, zda dítě chápe „naši“ verbální komunikaci. Zda chápe, že slovo přenáší nějaký význam. Tento problém je nejčastější u dětí s autismem či těžkou formou vývojové dysfázie. Naším úkolem je pomocí alternativních pomůcek zprostředkovat dítěti komunikaci. Můžeme využít výměnný komunikační systém neboli VOKS, který v několika základních lekcích pomáhá s pochopením a osvojením si verbální komunikace. Obecně se potvrzuje, že využití vizuálních pomůcek je pro děti s oslabením v komunikaci důležité. Proto pomocí speciálních PC programů jako jsou Boardmaker a Symwriter vytváříme obrázkové slovníky, komunikační deníky a tabulky, obrázkové básničky a obrázkové texty, které velmi pomáhají s konkretizací verbálních označení.

Je nutné pracovat se slovní zásobou. Většinou se setkáváme s tím, že pasivní slovní zásoba značně převyšuje zásobu aktivní. Pomocí tematických celků seznamujeme děti s konkrétními a postupně i abstraktními pojmy. Slova je nutno co nejlépe procvičit a zautomatizovat, aby si je dítě co nejlépe osvojilo. Každý pojem se snažíme pomocí konkrétních cvičení vložit do vět, můžeme popisovat dějový obrázek, spojovat podstatná jména a slovesa. Je obvyklé, že řeč je na úrovni vět velmi chudá, děti často mluví ve větách jednoslovných, maximálně dvouslovných (obsahující hlavně podstatná jména a slovesa). My usilujeme o používání další slovních druhů s důrazem na využití předložek, spojek a zvrtných zájmen. Součástí nácviku je i praktické využití osvojených znalostí. Převedení nacvičeného do spontánní řeči. Připravujeme situace - komunikační situace, ve kterých nacvičujeme funkční komunikaci. V těchto oblastech je skvělým pomocníkem moderní technika a to hlavně tablet, kde se dá najít velké množství aplikací, které dítě zároveň baví a zároveň nenásilnou formou rozšiřují slovní zásobu, učí správně tvořit věty a nacvičuje praktické využití v komunikačních situacích.

V neposlední řadě je tu výslovnost. Nacvičujeme jednotlivé hlásky dle zákonitostí ontogenetického vývoje. Pracujeme s logopedickým zrcadlem, špachtlí a řadou speciálních pomůcek pro lepší uvědomění si realizace jednotlivých hlásek. Hláska se nejdříve vyvozuje, poté se fixuje ve slovech a v poslední fázi se automatizuje v řeči, což je často velmi zdoluhavý a náročný proces. Pro správné osvojování čtení a psaní je podmínkou co možná nejlepší výslovnost hlásek a fonemický sluch. I v této oblasti existuje řada skvělých pomůcek, v čele s tabletem, ve kterém máme speciální logopedické aplikace určené i k fixaci hlásek ve slově.

Jsou zde situace, že i přes intenzivní péči, není verbální komunikace funkční. V tomto případě musíme velmi citlivě a intuitivně hledat alternativní cestu - využíváme alternativní komunikaci. Můžeme pracovat s již zmiňovanými deníky s VOKS komunikací, vytvářením obrázkových komunikačních deníků nebo s využitím manuálního znaku např. znaku do řeči. Nebo jsou zde opět možnosti - využít počítač či tablet.

Základní cílem je vytvořit dětem funkční komunikační systém, zda bude verbální, augmentativní či alternativní záleží vždy na schopnostech a možnostech dítěte. Abychom podpořili rozvoj komunikace co nejvíce, je nutno zahrnout její trénink do každodenní činnosti jak ve škole, tak v domácím prostředí.

Hrubá motorika:

Je zajišťována velkými svalovými skupinami. Je to souhrn pohybových aktivit dítěte, které vedou k postupnému ovládnutí a držení těla, koordinaci horních a dolních končetin, rytmizaci pohybů. Úroveň hrubé motoriky přebíráme ze zpráv speciálně pedagogického centra (SPC), z nichž se dovídáme i o případných omezeních. Na základě doporučení SPC rozvíjíme motoriku a zároveň pozorujeme:

- pohyby dítěte (zda se jedná o pohyby účelné – neúčelné, volní – mimovolní, správné či nesprávné)
- charakteristiky pohybů (přesnost a rozsah, rychlost a tempo, síla a dynamika, rytmičnost a koordinace, neschopnost pohybů napodobit)
- pohybové paměti (reprodukce souboru pohybů s říkadlem, s hudbou, nápodoba)
- výskyt stereotypů a automatizmů

- uvědomělé provádění pohybů

Dále sledujeme pohybové možnosti a omezení:

- ✓ dítě se pohybuje samostatně, bez omezení
- ✓ pohybuje se se zjevným omezením
- ✓ pohybuje se za pomoci ortopedických pomůcek
- ✓ je na vozíku - sedí bez fixace
- ✓ sedí s pomocí postranních opěrek
- ✓ sedí pouze s pomocí opěrek, popruhů, klínu

Pokud dítě používá speciální rehabilitační pomůcky, o četnosti a délce jejich používání nás informují odborníci nebo zákonní zástupci. V průběhu edukace se u dětí využívají kompenzační pomůcky. Cvičení na rozvoj hrubé motoriky začínáme klidovou výchozí polohou, aktivním i pasivním uvolňováním horních a dolních končetin. Třepání HK, DK, dupání nohou, mávání rukama, máchání prádla, čelné kruhy, (větrný mlýn, meleme mouku) vše s hudbou nebo rytmickým doprovodem

Jemná motorika

S jemnou motorikou úzce souvisí veškeré manuální činnosti (pracovní, sebeobslužné, grafomotorické, kreslení).

Pozorujeme:

- ✓ celkovou hybnost a výkonnost ruky
- ✓ úchopy
- ✓ diagnostiku pohyblivosti prstů
- ✓ laterality
- ✓ synkinetické pohyby (činnost není zautomatizovaná, dítě při dané činnosti vystrkuje jazyk, kroutí se, zadržuje dech, apod.)

Při patologii sledujeme tyto zvláštnosti:

- ✓ třes, mimovolní pohyby
- ✓ hypotonie (snížené svalové napětí)
- ✓ koordinaci HKK (narušená – diskoordinace – neschopnost pohybu)
- ✓ používá obě HKK (ruka paretická, plegická)
- ✓ opozice palce – dobrá, špatná, vázne, palec flektován do dlaně
- ✓ úchop – dlaňový, prstový, hrabavý, drápcovitý, jiný

Formování pohybů rukou začínáme jednoduchými hrami, doplněnými obecně známými pohyby, jako „paci paci, pá pá“, jedním prstem klepání na stůl. Ohýbání prstů, dotýkání se jednotlivých prstů palcem, nejprve dominantní rukou, pak druhou, oběma, spojení palec – ukazováček (brýle), otevírání, zavírání dlaně, mnutí (mytí) rukou, hnízdo z dlaně, z obou dlaní. Ruka v pěst (Tluču, tluču mák). Učení se rozličným pohybům rukou a činností s předměty je individuální a pozvolné. Ve volném tempu přidáváme každý nový pohyb, ukazujeme dítěti jeho provádění, opravujeme a pomáháme mu při nesprávném provádění. Je nezbytné naučit děti zkoordinovat elementární pohyby v rameni, loketní a zápěstní soustavě. Nejtěžší je rozvíjet koordinaci současně prováděných pohybů, což je nezbytné pro činnost s předměty. Používáme cvičení s míčky nebo hračkami. Překládáme předměty z místa na místo, z ruky do ruky, převracíme je apod. Provádíme řadu cvičení pro posilování izolovaných pohybů. Mezi další podpůrná cvičení patří hry s pískem, vybírání drobných předmětů z písku, třídění drobných přírodnin (fazole, hrášek, oříšky) hry s kostkami, houbami, ježkem. Pro rozvoj hybnosti je důležité mačkání, skládání, lisování a překládání papíru. Vymačkávání vody z houbičky, z mokrého papíru. Procvičujeme citlivost prstů, hladíme povrchy z různých materiálů / hladký, drsný). Trhání papíru, vytrhávání tvaru z papíru (střídat ruce).

Nácvik protipohybu s míčky, kroužení na ploše na různé strany - nejprve dominantní rukou, pak druhou, oběma, se zrakovou kontrolou, bez zrakové kontroly, v rytmu. Zapínání, rozepínání knoflíků, zipu. Po každém cvičení uvolňovací cviky - jóga prstů. Modelování –

z válečku udělat kouli v dominantní ruce, pak ve druhé, později hada. Velmi užitečnou a výbornou pomůckou je tzv. inteligentní plastelína. Převíjíme vlnu z klubka na klubko, úchopy lžice a příboru. Jíst příborem – nutno zapojit obě ruce. Sebeobsluha na WC.

Pokud jsou obtíže při pohybu rukou vyvolány:

- ✓ zvýšeným tonusem - provádíme imitované pohyby - setřepat vodu z ruky, máchat prádlo
- ✓ spasticitou – uvolňujeme
- ✓ hypotonií - posilujeme

Vizuomotorika

Vizuomotorika je důležitá pro rozvoj grafomotoriky. Základem vizuomotoriky je vytváření představ. Je nutná souhra mezi okem a rukou. Dítě je schopno si představit, co má ruka napodobit. Zásadní je lateralita, zda je souhlasná, zkřížená nebo nevyhraněná. Při zkřížené lateralitě je cesta oko-ruka delší, pro žáka obtížnější a tedy pomalejší. Při nevyhraněné lateralitě může dojít k zrcadlovému vidění i psaní. Úroveň vizuomotoriky se posuzuje na jednotažných cvičích, kdy je stanoveno, kudy vede stopa. Vývoj vizuomotoriky má 3 stádia:

1. podívat se a obtáhnout
2. podívat se, obtáhnout a dokončit
3. podívat se a sám napodobit.

V těchto třech stádiích začínáme v 1. vývojovém stupni čáry (vždy shora dolů, plot, koleje), vodorovné (vždy zleva doprava), kruhy (zleva dolů), spirály (udržet vzdálenosti mezi jednotlivými tahy spirály). Důležitá je automatizace kreslení vždy správným směrem. Druhým vývojovým stupněm jsou vlnovky (zleva doprava), je velmi obtížné naučit správně vlnku, je potřeba důkladný a delší nácvik. 3. vývojový stupeň zuby – předpokládá nacvičit plynulý pohyb, v jednom pohybu změnit směr, ne skládat zuby ze dvou šikmých čar. Pak následují horní smyčky. Nejtěžší je nácvik horních smyček. Postupně ve všech stupních a stádiích méně obtahujeme, více napodobujeme.

Pokud dítě zvládlo 3 stádia vývoje vizuomotoriky, je schopno obkreslit podle předlohy různé tvary (např. čtverce, ve kterých jsou různé čáry, kruhy), které jsou základem pro psaní.

Využívané pomůcky: měkké, tvrdé míčky, inteligentní plastelína, plastelína, papíry, dřevěné šablony, výřezy k obtahování, houbičky, štětce, pastelky, tužky, pískovničky, tabule, interaktivní tabule.

1. vývojový stupeň:

--

2. vývojový stupeň:

--

3. vývojový stupeň:

--

Grafomotorika

Při grafomotorických cvičení jde o uvolnění svalových skupin paže, zápěstí a ruky. Samotnému grafomotorickému cvičení vždy předchází průpravné cvičení, jehož součástí je práce s drobným materiálem, stavebnicí, prstová cvičení. Sledujeme, zda pohyb vychází z ramene, lokte či zápěstí, způsob úchopu křídly, pastelky, štětce. Tomu přizpůsobíme plochu a psací náčiní. Nejdříve využíváme kreslení prstem nebo kolíčkem do písku, krupice. Další možností jsou prstové barvy, psaní houbou, tyčinkou do plastelíny, a později nabízíme dlaňovky, voskové pastely, měkké tužky a pastelky. Využití říkadla a rytmizace pohybu – rytmus má funkci podpurnou a relaxační, zlepšuje plynulost a koordinaci pohybů. Je třeba respektovat mluvní dovednosti dítěte. Práce v rytmu návodného motivačního říkadla je základem grafomotorických činností.

Metodické zásady:

- ✓ sledujeme, jak dítě sedí – pokud cviky neprovádí ve stoje nebo v kleku
- ✓ úchop psacího náčiní – držení nesmí být křečovitě, druhá ruka při psaní a kreslení přidržuje papír (leváka necháme držet tužku, jak je zvyklý, nepřecvičujeme úchop)
- ✓ správný náklon papíru, dítě musí vidět, kam a co píše
- ✓ kompenzační pomůcky – používáme při potížích s úchopem (molitanové či plastové nádstavce, protismykové podložky, ...)
- ✓ volba papíru a psacích potřeb – houbičky, štětce, křídly, trojhranné silnější pastelky, tužky a bezprašné tabule, balicí papír, kreslicí čtvrtky, interaktivní tabule

Grafomotorické uvolňovací cvičení umožňují předcházet špatným návykům při psaní. V rámci grafomotoriky procvičujeme pravolevou orientaci, uvolňujeme zápěstí, nacvičujeme správný úchop.

Průběh grafomotorických cvičení rozdělujeme do tří částí:

1. Rozvíjení koordinace paže a ruky a její uvolnění. Koordinaci rozvíjíme při nepřetržitém rytmickém pohybu všemi směry. Začínáme pohybem z ramenního kloubu, všechna cvičení jsou motivována, rytmizována jednoduchými říkadly, znázorňující pohyb, nikoliv tvar.
2. Rozvíjení koordinace zraku a ruky při grafické činnosti. Pohyby jsou cílené, dítě sleduje ruku a cíl.
3. Diferenciace a upevňování – dítě se učí zaznamenávat další nové tvary.

Grafomotorická cvičení by měla děti zaujmout motivací, být přiměřeně dlouhá – optimální doba 5 až 7 minut.

Masáže

Masáže aktivují děti, podporují hybnost, uvolnění, soustředění a uvědomění si vlastního těla. Podporují zlepšení orientace v tělesném schématu. Podporují komunikaci a vytváření řeči těla. Při masáži si všímáme změny v dýchání, svalového tonu, senzitivity nebo reakce na bolest. Při masáži nebo těsně po ní dochází k vyjadřování emocí, jako je např. úleva, radost, smutek, zlost, apod.

Míčková masáž – míčkování

Je podbarvené příjemnou hudbou, navozuje přátelskou atmosféru a pro děti znamená pocit klidu a bezpečí. Pomocí této metody je možné přiblížit se k dítěti, které zpočátku odmítá dotyky přímo na těle. Nejde jen o povrchovou masáž, dochází i k reflexnímu působení na vnitřní orgány a tím k celkovému zlepšení zdravotního stavu. Při koulení nebo vytírání míčkem dochází k protažení a uvolnění příslušných svalových skupin. Míčkování u dětí s těžkým tělesným postižením má svá specifika. Dítěti se více přizpůsobujeme a zohledňujeme jeho svalový tonus. Na dítě spastické působíme menším tlakem, na dítě hypotonické naopak větším. Při míčkování měníme častěji polohy a upravujeme pozici dítěte, dbáme na polohu hlavy.

Při míčkování používáme dvě metody:

1. Koulení - odvalování míčku prsty, dlaní, zápěstím
2. Vytrírání – posouvání míčku drženého v prstech, aby se nemohl otáčet

Pravidla při míčkování:

- míčkujeme vždy se souhlasem dítěte, zákonných zástupců
- v klidném, příjemném prostředí
- aromaterapie
- relaxační hudba
- míček vedeme jen mírným tlakem
- míčkem pohybujeme plynule, pomalu
- míčkem pohybujeme rychlostí přibližně 1 cm za sekundu
- každý tah opakujeme třikrát
- všechny tahy vedeme nejdříve na pravé, pak na levé části těla
- dítě si může míčkování vyzkoušet na panence, plyšáku
- po dokončení míčkování zařadíme relaxaci

Doteková terapie

Doteková terapie je metoda, kterou využíváme při práci s dětmi s tělesným, mentálním postižením, DMO, ADHD, kombinovanými vadami, autismem. Pozitivně působí i na astmatiky, alergiky. Doteková terapie je formou dětské masáže. Na rozdíl od běžné masáže obsahuje terapeutický prvek. Tím jsou specifické masážní tahy aplikované rytmickým, opakujícím se způsobem, který podporuje ukotvení impulzů vytvořených dotykem do nervového systému. Stimulace pokožky zvyšuje produkci také endorfinů, které uklidňují, stimulují nervový systém, v závislosti na způsobu aplikace (tlaku, rychlosti, směru pohybů). Doteková terapie umožňuje dítěti zpracovávat a utřídovat informace o svém těle a tak podporuje jeho sebeuvědomění. Masáž stimuluje pokožku, jednotlivá nervová zakončení, aktivuje větší počet nervů a tím posiluje hmat.

Dotekovou terapii podporujeme a rozvíjíme u dětí vnímání, pohybové schopnosti i komunikaci. Masáž stimuluje krevní oběh, zlepšuje okysličení organismu. Uvolňuje napětí, může odbourat stres. Doteková terapie je důležitým pomocníkem při budování a posilování pouta mezi dítětem a dospělým. Můžeme ji provádět přímo na tělo nebo přes oblečení. Dítě si může zkusit dotekovou terapii na panence, plyšové hračce.

Pravidla při dotekové terapii:

- souhlas dítěte, zákonných zástupců
- pokud dítě dotyk odmítá, zkusit v jiných situacích, postupovat opatrně, nedotýkat se těla dítěte, jen doteky provádět 5-10 cm od těla
- postupujeme po krocích, začínáme oční kontakt, jeden dotyk (např. jen hlazení po vlasech)
- vhodné prostředí (např. snoezelen)
- hudba pomalá, uklidňující, relaxační (ne příliš rytmická)
- využití aromalampy, aromatického oleje
- stálý kontakt s tělem dítěte alespoň jednou rukou
- pokud je to možné, udržujeme oční kontakt
- jednotlivé části těla můžeme hladit odděleně, ale HK a DK vždy obě
- na klouby netlačíme, hladíme vždy kolem
- po skončení DT - relaxace

Metoda pevného objetí

Tato metoda se využije tam, kde už končí slova, kde to dítěti nelze vysvětlit, pokud je mentálně postižené nebo autistické nebo je to dítě jiným způsobem handicapované.

Bazální stimulace

Podporuje vnímání v nejzákladnější rovině, přizpůsobuje se věku a stavu dítěte, respektuje jeho individuální vývojové stupně. Cílem je podpora dítěte, aby u něj docházelo ke stimulaci vnímání vlastního těla, k podpoře vlastní identity, k umožnění vnímání okolního světa a k navázání komunikace, ke zlepšení funkcí organismu a ke zvládnutí orientace v prostoru a čase.

Prvky základní stimulace:

- Somatické podněty - celé tělo a zvláště kůže jako největší orgán představuje naše ohraničení a současně je místem kontaktu se světem. Pomocí somatických podnětů lze docílit pozitivní zkušenost s vlastním tělem, jeho hranicemi a možnostmi. Primární tělesná zkušenost se rozvíjí dotykem. Učíme poznat a využívat povrch těla jako orgán vnímání, podporujeme motorické reakce na podněty těla, učíme lokalizovat podněty na vlastním těle. Lze použít i intenzivnější podněty pomocí různých materiálů, aby se zesílil pocit pro cítění vlastního těla.
- Vestibulární stimulace - informuje o poloze těla v prostoru, zodpovídá za rovnováhu. Stimuluje se např. drobnými pohyby hlavy, učíme vnímat různé směry – pohyb nahoru, dolů, otáčení, nepocítovat tělo jenom jako podložku, snažíme se vybudovat odpovídající svalový tonus a naučit orientaci v prostoru. Pokud dochází ke změně polohy těla jen velmi zřídka, ztrácí vestibulární aparát svou schopnost reagovat na změny polohy.
- Vibrační podněty - pomáhají dítěti vnímat celým tělem přicházející chvění, zvuky či hlasy. Jde o vnímání chvění a směru, odkud přichází, odhmatávání vibrací na těle apod. Navozují vjemy v nosných částech těla a v kloubech, napomáhají k uvědomování si hlubokých částí těla. Vnímání vibrací se děje ze směru od periferie dovnitř těla. Vibrace může ovlivnit dýchání, je důležitá pro sluchový orgán a pro vytvoření hlasového projevu, slouží jako příprava k vnímání pohybu. Při vibraci na svalech musíme brát ohled na možnou svalovou spasticitu.

U jedinců s těžkým zdravotním postižením jsou extrémně redukovány aktivity. Jsou často omezeny na nejelementárnější životní úkony. Pomocí základních podnětů lze alespoň částečně otevřít individuální izolaci. Bazální podpora vychází z vnímání a umožňuje interakci mezi jedincem a prostředím, zajišťuje příjemné tělesné pocity, zprostředkovává zážitky těla, u těžce tělesně postižených je to nejdůležitější oblast pro učení. Uskutečňuje se pouze na základě pozitivně pocíťovaného emocionálního vztahu, obsahuje základní komunikační podporu a realizuje se během aktivit celého dne. Podněty se nabízejí postupně, vzájemně se střídají, až nakonec dojde k jejich propojení.

Praktické využití bazální stimulace může být integrováno do všech činností běžného i výukového dne, stejně jako může být samostatnou aktivitou. Bazální stimulace zdůrazňuje individuální přístup a respektování osobnosti postiženého. Bazální podpora:

- ✓ vychází z dětského vnímání a pokouší se umožnit interakci mezi jedincem a jeho prostředím
- ✓ zajišťuje jedinci s těžkým postižením příjemné tělesné pocity jako základní požadavek pro zpřístupnění okolí
- ✓ zprostředkovává zážitky těla, neboť tělo těžce postiženého jedince je první a nejdůležitější oblastí pro učení
- ✓ se uskutečňuje pouze na základě pozitivně pocíťovaného emocionálního vztahu
- ✓ by se měla realizovat v průběhu aktivit pravidelně se opakujících během celého dne
- ✓ usiluje o vybudování dalšího rozšířeného kontaktu těžce postiženého jedince s okolním prostředím

Polohování

u dětí s těžším zdravotním postižením patří mezi důležité edukační formy práce a je jednou ze základních rehabilitačních technik. Využíváme polohy, které mohou zabraňovat vzniku

kontraktur, deformit, podporují dýchání, stimulují oběhový systém a současně slouží jako podpora dosažené úrovně hybnosti. Hlavním cílem je podpora dalšího psychomotorického vývoje a odstranění patologických pohybových vzorců. Při polohování využíváme polohovací pomůcky. Je doporučováno měnit polohy dětí. Vycházíme z individuálních potřeb dětí a konkrétní situace.

Sebeobsluha

Hlavním cílem u dětí s těžším zdravotním postižením je dosáhnout co největšího stupně soběstačnosti v oblasti motorických dovedností, senzorky a sociálního učení. Při podpoře a stimulaci se zaměřujeme na oblast příjmu potravy, oblékání, vysvlékání a oblast hygienických návyků. Správný postup při krmení je velmi důležitý zvláště u dětí s DMO, kde může být narušena funkce sání, polykání, kousání a žvýkání. Při nácviku krmení a stolování je nutné vyhledat vhodnou polohu pro dítě, zachovávat postupy při krmení, jídlem podporovat funkci sání, polykání, kousání a žvýkání v závislosti na fyziologickém problému. Je nutné dodržovat jednotný přístup při krmení.

Oblékání a vysvlékání – při nácviku se snažíme navozovat aktivní motorický kontakt, tzn., aby se dítě snažilo nastavovat ruce a nohy. Činnosti důrazně komentujeme, snažíme se učit děti činnosti sledovat zrakem.

Hygienické návyky – v oblasti rozvoje hygienických návyků se snažíme vyvolat aktivní spolupráci při mytí rukou, odbouráváme strach z tekoucí vody zařazováním her s vodou. Nácvik udržování osobní čistoty při těžkých formách DMO v kombinaci s mentálním postižením bývá prakticky nulový, u středně těžkého postižení učíme ohlásit potřebu, pravidelně vysazujeme.

Při realizaci a nácviku všech sebeobslužných činností postupujeme od nejjednoduššího ke složitějšímu. Návyky budujeme na osvojených dovednostech, činnosti plánujeme a realizujeme v souvislosti s uspokojováním individuálních potřeb s vazbou na elementární praktické životní situace. Činnosti realizujeme v přirozeném prostředí a v optimálním čase. Současně respektujeme právo na soukromí a neponižující způsob realizace. Cílem je postupný přechod od asistovaných činností k samostatnosti.

Muzikoterapie

Muzikoterapie je jakékoli uplatnění hudby podporující lidské zdraví. Jedná se o expresivní terapeutickou metodu, při které jsou využívány prvky hudby, jako je harmonie, rytmus, tempo a zvukové barvy. Pomocí muzikoterapie u dětí trénujeme paměť, podporujeme a rozvíjíme komunikaci, jemnou i hrubou motoriku, rozvíjíme soustředěnost, fantazii, spolupráci. Děti také prostřednictvím hudby získávají nové zkušenosti a poznatky, učí se relaxovat a pracovat se svými emocemi. Využívány jsou verbální prostředky (zpěv, rytmičtější slova, výkřiky, šepot) i neverbální prostředky (hudba, rytmus, zvuk) a pasivní, aktivní, nebo kombinovaná forma práce s jednotlivci či skupinou často v návaznosti na výtvarnou tvorbu či pohyb.

Využití této metody je poměrně široké, uplatňujeme ji u dětí s různými druhy postižení (s dětskou mozkovou obrnou, Downovým syndromem, mentální retardací, autismem, poruchami chování, smyslovými či kombinovanými vadami), vždy je však přihlíženo k jejich celkové psychické i fyzické a především zdravotní predispozici dané aktivity zvládat. Muzikoterapeutická náplň je tedy volena vždy vzhledem k potřebám skupiny i jednotlivců tak, aby byl plněn cíl dané činnosti a zároveň celý proces korespondoval s individuálními potřebami žáků. U dětí s těžkým mentálním postižením se při muzikoterapii zaměřujeme především na uvědomování si vlastního těla, navození příjemných pocitů, uvolnění svalového napětí, podporu smyslového vnímání, získání nových prožitků, rozvoj komunikace a rozumových funkcí.

Při muzikoterapii pracujeme především s Orffovými nástroji, bubny bongo a djembe (jedná se o malé bubny, které jsou pro děti snadno uchopitelné), využíváme etnické nástroje (dešťové hole, tibetské mísy, ozvučená dřívka, gong) a další jednoduché nástroje. Oblíbená je hra na již zmiňované bubny pro její jednoduchost, možnost zapojení celého kolektivu a uvolnění

napětí jednotlivců a také díky tomu, že při ní dochází k propojování a spolupráci pravé a levé mozkové hemisféry. Děti tak mají možnost vyzkoušet si různé druhy nástrojů, které jsou pro ně snadno ovladatelné. Mohou si vybrat, který nástroj jim nejvíce vyhovuje, ať již podle tvaru, materiálu či zvuku, který vydává.

Muzikoterapii provádíme aktivní i pasivní formou. Muzikoterapeutickým procesem se tedy často prolínají dva způsoby realizace – aktivní a pasivní forma, které však mohou být provedeny samostatně a doplněny pohybem či výtvarnou tvorbou. Žáci zvukové elementy aktivně vytvářejí i pasivně poslouchají a vnímají.

V rámci pasivní muzikoterapie dítě hudbu „pouze“ vnímá. Během poslechu může dítě provádět další činnosti např. malovat, odpočívat, vykonávat jiné aktivity. Tato pasivní forma je velmi důležitá při odreagování, relaxaci, k rychlému načerpání energie, příjemnému uvolnění a pozitivní stimulaci. Během relaxace dítě masírujeme, provádíme míčkování, dotekovou terapii, bazální stimulaci, polohujeme. Při pasivní muzikoterapii většinou využíváme naši snoezelen místnost. Je dbáno na správné polohování dětí a výběr relaxační podložky, což pomáhá lepšímu uvolnění a celému relaxačnímu procesu. Používáme různé hudební nástroje dle potřeby a lidský hlas – prvky biblioterapie a zpěv. To vše můžeme rozšířit o doplnění projekce a zvukových nahrávek. Upřednostňujeme jednoduchost před přílišnou stimulací.

Pomocí prvků aktivní muzikoterapie stimulujeme a rozvíjíme žáky nejenom jednotlivě, ale především skupinově, a to v mnoha směrech. Pomáháme dětem nalézt vlastní schopnost projevit svou individualitu a podpořit zdravé sebevědomí jednotlivce ve skupině, tvorbu návyků i alternativní komunikaci, smysl pro rytmus. Při aktivní muzikoterapii se dítě samo pokouší o nějaký hudební výraz, rozvíjí se tak jeho schopnost komunikace s okolím, spolupráce, soustředění. Využíváme hru na tělo (např. dupání, tleskání, plácání), dítě si při této činnosti uvědomuje aktivitu a sílu svého těla a přemáhá překážky, které mu jeho vlastní tělo klade. Dále pracujeme se zpěvem, poznáváme, co náš hlas dokáže a jak s ním můžeme pracovat, zpíváme potichu, nahlas, křičíme. Hra na hudební nástroje dětem pomáhá při rozvoji motoriky jemné i hrubé, při rozvoji koordinace pohybů a doplňuje rytmizace slov a jednoduchých říkadel. Důležité jsou také pohybové aktivity, které kombinujeme se zpěvem, s básničkami, či s hrou na nástroje. Tyto činnosti jsou především u menších dětí velmi oblíbené, nenásilnou formou tak rozvíjí jemnou i hrubou motoriku a zároveň získávají nové poznatky (zpíváme o barvách, zvířatech, číslech atd.). Písňe vytváříme rytmizací a melodizací říkadel, jedním ze základních kritérií výběru písni pro děti s postižením je jejich jednoduchost, možnost snadného zapamatování textu a melodie, logické rozložení textu a jeho obsahová ucelenost. Díky tomu, že při aktivní muzikoterapii dochází k alternativní komunikaci mezi pedagogem a žákem, mezi žáky navzájem, je velmi vhodné její užití u žáků s poruchami komunikace.

Často uplatňujeme skupinovou formu muzikoterapie, děti se tak učí najít si své místo ve skupině. Učí se naslouchat, důvěřovat, dát prostor a čas ostatním, či naopak vést skupinu, umět se prosadit a nebát se říci svůj názor. U dětí s těžkým mentálním postižením či tam, kde je to vhodnější, volíme individuální formu.

Nejsilnějším hudebním nástrojem je v muzikoterapii lidský hlas. Pomáhá nám vyjadřovat naši identitu, potřeby, ale i pocity. Lidský hlas je pro slyšící jedince zároveň nejsilnějším komunikačním prostředkem. Pro hlasovou a komunikační stimulaci u našich žáků je používána rytmizace známých jednoduchých básniček, říkadel, ale i písni s doprovodnou hrou na tělo i nástroje jako ozvučná dřívka a perkuse. Důležitá je zde vždy názornost a opakování.

Muzikoterapie je u dětí velmi oblíbená. Jedná se o aktivní metodu, kde si každý najde své místo a může se projevit. Hudba působí na každé dítě, umí ho uklidnit, potěšit či naopak stimulovat a něčím obohatit. Dítě se tak učí poznávat svět, své kamarády a především samo sebe zajímavou a zábavnou formou, která je pro něj přirozená a bezpečná.

Snoezelen

je multismyslové prostředí, které pomáhá vytvářet pocity pohody, uvolnění, zklidnění, stimuluje a probouzí zájem, vyvolává vzpomínky, pocit jistoty a bezpečí, přináší radost, podporuje socializaci a komplexní rozvoj jedince.

Snoezelen využíváme jako pozitivně laděné prostředí k relaxaci, poznávání a vytváření zkušeností a k dalším cílům podle individuálních potřeb dětí. V místnosti panuje příjemná atmosféra, teplota, tlumené světlo, nepříliš hlasité zvuky a otevřenost učitele, který vyzařuje vnitřní klid a přizpůsobuje své metody a cíle dítěti.

Rozlišujeme a zároveň aplikujeme ve snoezelenu:

1. Individuální přístup,
který nabízí významnou příležitost pro vybudování si vzájemného vztahu mezi pedagogem a dítětem. Poskytuje cennou zkušenost osobního kontaktu pro oba zúčastněné a umožňuje lepší komunikaci. Sezení nemusí trvat dlouho (15 až 30 minut), je to ryze individuální a záleží na mnoha okolnostech. Tyto okolnosti vždy vyhodnocuje pedagog.
2. Skupinové využití
Někteří se lépe cítí ve společnosti druhých a snoezelen tomu může napomoci nabídkou sdílených zážitků.

Druhy snoezelenu, který využíváme:

1. Snoezelen jako terapeuticky orientovaný přístup

Z důvodu odlišnosti jednotlivých dětí je využití snoezelenu jako terapeutického přístupu velmi individuální, jeho cíle a techniky závisí na cíli terapie a možnostech dětí. Slouží především jako opatření k překonávání, popřípadě kompenzaci poruch a na rozvoj osobnosti dítěte. V místnosti často provádíme kombinace terapeutických metod:

- ✓ muzikoterapie (zpěv, hra na nástroje, poslech hudby, tanec, rytmické hry – pomáhají k vyjadřování pocitů, uvolnění, ve zlepšování komunikace)
- ✓ dramaterapie (dramatizace, vyprávění, hraní divadla, procvičování paměti, zlepšování soustředění a pozornosti)
- ✓ biblioterapie (poslech předčítaného textu, pohádky)
- ✓ aromaterapie (využívání éterických olejů, vonné lampy)
- ✓ podpurné metody (doteková terapie, míčkování, terapie objetím, orofaciální stimulace)

2. Snoezelen jako pedagogicko-podpurný přístup

neboli podpurná edukační metoda, která je zaměřena na podporu výchovně-vzdělávacího procesu. Pedagog s přihlédnutím na specifika dítěte se zaměřuje na:

- ✓ podporu kognitivních procesů
- ✓ rozšíření poznávání a zkušeností o okolním světě
- ✓ podpora vnímání a intenzivní přijímání podnětů
- ✓ zlepšení koncentrace
- ✓ podpora seberealizace
- ✓ rozvoj socializace
- ✓ celkové uvolnění

Cílem a smyslem je umožnit dětem zažít nové situace, vybudovat si nové vazby, vzájemně se více poznávat, rozvíjet a stimulovat smysly nebo jen změnit prostor třídy.

3. Snoezelen jako volnočasová aktivita

nabízí nové zážitky, fyzické i psychické zklidnění, zotavení, harmonizaci, načerpání sil a výběr příjemných aktivit. Dá se aplikovat bez přímého, předem plánovaného,

terapeutického nebo pedagogického záměru. Nejdůležitější zásadou je však svoboda volby, volnost a dostatek času. Dítě motivuje prostředí samotné, předměty, materiály, technika a pomůcky, které vedou k aktivaci a stimulaci. Podle možností si může samo vybrat, zvolit si např. zvukovou kulisu, a tím si vytvořit individuální příjemnou atmosféru.

Toto druhové rozdělení není striktně oddělováno, protože vzhledem k jednotlivým dětem a nabídce pomoci je velmi obtížné rozčlenit terapeutické a podpůrné záměry, protože se vzájemně velmi často prolínají.

Pobyt v multisenzorickém prostředí napomáhá dětem pozdvihnout pozitivní emoce, přispět k pohodlí a radosti, odpočinku aktivního či pasivního rázu, k relaxaci, k uspokojení osobních i vnitřních potřeb. K tomuto účelu napomáhá i speciální vybavení místnost, které je účelné a specificky zaměřené na provádění různých podpůrných stimulací. Tak např.:

- vodní postel – je určena k polohování na zádech, na břiše, na boku, ..., využíváme ji k uvolnění a příjemnému ležení bez rušivých tlakových bodů, rozvíjí kinestetické vnímání. Vyhřívaná vodní plocha se přizpůsobí tvaru těla, jemná podpora vody umožňuje cítit i ten nejmenší pohyb.
- polohovací žabák – je pohodlnou pomůckou vhodnou zejména k polohování v sedě a v polosedě. Ruce žabáka jsou v taktilně-haptickém provedení a slouží k fixaci dítěte, aby se cítilo v bezpečí. Oči slouží jako podhlavníky k polohování a jsou odnímatelné. Často pomůcku využíváme pro uvolnění svalového napětí, ke změnám polohy těla, k protažení svalstva, k odpočinku a relaxaci.
- podium s vodním sloupem – podium je určeno k polohování. Základním polohováním vleže je poloha na zádech. Trup by měl být v jedné ose s hlavou i končetinami. Hlava nesmí být v záklonu. Při polohování se snažíme o potlačení patologických pohybových vzorců a snižování spasticity. Polohu lze měnit až do tzv. polosedu. Důležitým aspektem v polohování na zádech je podložení hlavy příslušnou pomůckou. Podium společně s vodním sloupem umožňuje vnímat vibrace bublinkového válce v různých polohách, podporovat rozvoj zrakového a kinestetického vnímání.
- vibrační matrace – umožňuje aktivizaci celého těla nebo určitých zvolených částí, které potřebujeme vibracemi aktivizovat (oblast krční páteře, oblast zad, křížová oblast, oblast stehén). Intenzitu a rychlost vibrací si navolíme pomocí ovladače. Při využívání této pomůcky se vždy řídíme radami zákonných zástupců, doporučením lékaře eventuálně poradenským zařízením.
- vodní bublinkový sloupec máme doplněný rohovou zrcadlovou stěnou, která násobí intenzitu zrakového vnímání – pozorování proudění bublin ve válci, změny barev, objímání vodního sloupu, dítě má možnost pozorovat samo sebe v zrcadle, vnímat odraz pohybů, napodobovat pohyby podle vzoru, ... Podporujeme rozvoj smyslového, zrakového a pohybového vnímání. Bublinkový válec používáme také jako dodatečný prostředek pro regulaci smyslových aktivit a pro podporu zraku, rozpoznávání barev, pohybu a pro koordinaci zraku a pohybu rukou.
- optická vlákna v závěsu – podporují zejména zrakovou stimulaci, postupně mění se barvy a jejich intenzita rozvíjí u dětí zejména fantazii a navozují pocit harmonie, klidu a bezpečí
- optická terapeutická vlákna – používáme je často při masáží u taktilních (dotekových) technik - pro přímý dotek, rozvíjí zrakové a hmatové vnímání.

- zrcadlová koule – používáme ji k zajištění a zintenzivnění světelných efektů v interiéru; světelné pohyblivé efekty po stěnách místnosti vedou k rozvoji zrakového a prostorového vnímání. Užití není vhodné pro děti s EPI.
- space projektor – umožňuje promítání různě barevných prolínajících se olejových skvrn na stěnu místnosti. Rozvíjíme zejména zrakového vnímání a fantazii.
- hvězdné nebe s baldachýnem – jedná se o síť světelných diod umístěných na stropě místnosti svítících různou intenzitou, s možností volby frekvencí různých světelných efektů. U dětí přispívá zejména k rozvoji zrakového vnímání a fantazie. Působí velmi magicky. Není vhodný pro všechny, omezení platí zejména u dětí s EPI.
- notebook, data projektor a domácí kino – zprostředkovává kvalitní zvuk zejména při poslechu jemných zvuků z přírody, prezentaci výuky na pedagogem připravené téma, pomáhá k rychlému vyhledání informací z internetu, promítání fotografií, ...
- UV lampa – díky jejímu působení jsou okolní předměty mnohem zářivější a tím intenzivnější a působivější. Rozvíjí zrakového vnímání.
- aromalampa – zvlhčuje a příjemně provoní prostředí přidáním vonných olejů, mění barvy, které jsou jemných pastelových odstínů. U dětí rozvíjí zrakového a čichového vnímání, využití je nevhodné u dětí s některými typy alergiemi.
- bublinkovač – je určen pro speciální efekty – výrobu mýdlových bublin. V kombinaci s UV náplní a UV světlem vytváří neopakovatelnou atmosféru. Děti pozorují a chytají fosforeskující bubliny, které zanechávají na rukou skvrny, které působením UV světla jsou intenzivně žlutozelené. Užitím pomůcky rozvíjíme u dětí pohyb, zrakové a hmatové vnímání, citový prožitek.
- hapticko-taktilní pomůcka „U rybníka“ slouží k rozvoji komunikace, paměti, pojmenování předmětů, jejich významu, barev, poznávání různých materiálů, počítání předmětů, ... Rozvíjíme zrakové a hmatové vnímání, zlepšujeme komunikaci a edukaci.
- tyflo kostky – tato taktilně haptická pomůcka se rozzáří pod světlem UV lampy. Kontrasty bílé a černé barvy jsou tak mnohem výraznější. Šest stran kostky umožňuje práci s odlišnými povrchy materiálů a optickými efekty. Kostek lze využít i při polohování, což je u kombinovaných vad výhodou. Práce s nimi rozvíjí pohyb, zrakové a hmatové vnímání.
- motýl – taktilně haptická deka rozvíjející pohyb, zrakové a hmatové vnímání, je vhodná pro všechny typy postižení, pro děti se smyslovým, tělesným nebo mentálním hendikepem.
- UV dotekový panel - reaguje na UV světlo a díky fluorescenčním částicím představuje skvělou senzorickou pomůcku. Je mimořádně vizuálně atraktivní a nabízí množství hmatových a sluchových podnětů, kombinuje taktilní a vizuální zážitky. Kromě toho rozvíjí u dětí i jemnou motoriku.

Vzdělávání dětí s poruchou autistického spektra (PAS)

Základem práce s těmito dětmi a dětmi s autistickými rysy je **metodika strukturovaného učení**:

- ✓ strukturalizace
- ✓ vizualizace
- ✓ motivace
- ✓ individualizace

Vizualizace prostoru a činností - vizuální podpora, její forma je závislá na úrovni porozumění

daného dítěte. Strukturu a vizuální podporu od sebe nelze oddělit, vždy se vzájemně doplňují a ovlivňují. Vytvoření struktury poskytuje dítěti pocit jistoty, umožňuje mu předvídat sled činností, lepší orientaci a podporuje u něj samostatnost při plnění úkolů i při běžném pohybu. Struktura prostoru umožňuje předvídat plnění konkrétních činností, struktura času je zajištěna vytvářením denních režimů. Jde o sled jednotlivých činností v průběhu dne, které po sobě následují v ustáleném pořadí. Struktura činností znamená strukturované uspořádání úkolu tak, aby bylo zřejmé, jakým způsobem bude dítě pracovat a jak dlouho bude činnost trvat. V odůvodněných případech u dětí využíváme alternativních forem komunikace (piktogramy, globální čtení), v učebním procesu volíme různé výchovně vzdělávací strategie (krabicový systém, ohraničenou pracovní plochu, předmětový nebo obrázkový režim dne, tranzitní kartu, fyzickou podporu...) Jednotlivé metody se navzájem prolínají a doplňují.

Metody:

- metoda přiměřenosti, kdy je třeba volit takové postupy, které odpovídají potřebám a možnostem konkrétního dítěte
- metoda postupných kroků, kdy se postupně nacvičují jednotlivé kroky vedoucí ke zvládnutí úkolu
- metoda zpevňování je uplatňována v průběhu nácvičku činností i po jeho ukončení, podněty pro zpevňování jsou voleny individuálně podle potřeb dětí (materiální, činnostní, sociální)
- metoda modelování, která se využívá k získávání nových dovedností
- metoda vysvětlování může být použita pouze u dětí, které rozumí mluvenému slovu, i zde je však vhodné volit krátké a jednoznačné věty či pouze slova
- metoda vytváření pravidel, které se využívá při nácvičků postupů, které se pravidelně opakují
- metoda povzbuzování se využívá k větší aktivitě dětí a k posilování pozitivních reakcí.

Dále zařazujeme **sociální učení** – na rozdíl od individuálního učení se uskutečňuje v sociálních situacích, v kontaktech s ostatními dětmi v jiných třídách, ve školní družině, v kontaktech s dalšími učiteli a zaměstnanci školy. Výsledkem je osvojení si základních sociálních rolí, postojů, způsobů chování a jednání.

Prvky **dramatické výchovy** jsou opřeny o hraní rolí v situacích, které otevírají individuální prostor pro dítě a tím podporují autenticitu osobnosti i dění.

Ve výchovném procesu se uplatňují metody práce obecné i speciální.

- ✓ vícenásobné opakování informace
- ✓ nadměrné zvýraznění informace
- ✓ zapojení více kanálů k přijímání informace
- ✓ optimální kódování
- ✓ intenzivní zpětná vazba
- ✓ algoritmizace obsahu výchovy

Při výběru metod je východiskem důkladná pedagogická diagnostika, znalost rodinného prostředí a možné podpory z jejich strany, doporučení dalších odborníků. Nejefektivnější je následující organizační uspořádání:

- ✓ individuální práce s dítětem
- ✓ práce s malou skupinou dětí
- ✓ paralelní činnost dvou pedagogů, společná práce s celou skupinou

Formy práce:

- ✓ frontální
- ✓ hromadná

- ✓ skupinová
- ✓ individuální

Jednotlivé formy výchovy nelze jednoznačně časově ohraničit. Uvedené formy je nutno střídat, obměňovat. Vždy se musí vycházet z konkrétní situace. Dominantním se stává stupeň, rozsah postižení a aktuální stav dítěte.

5. VZDĚLÁVACÍ OBLASTI

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou zpracovány tak, aby byly srozumitelné a pedagog mohl s jejich obsahem dále pracovat. Každá oblast zahrnuje vzájemně propojené dílčí cíle, vzdělávací nabídku a dílčí očekávané výstupy.

Školní vzdělávací program „SRDCE NA DLANI“ je koncipován pro děti od 5 do 7 let s různým postižením. Snahou a záměrem programu je pomoci dětem překonávat jejich handicap. Vzdělávací nabídka (učivo) je uspořádána do pěti vzájemně propojených oblastí. V rámci jednotlivých kompaktních oblastí vedeme děti k počátečnímu osvojování klíčových kompetencí. Program je orientován na rozvoj celé osobnosti při maximálním využití individuálního přístupu. Program poskytuje dětem mnohostrannost a pestrost činností, které svou úrovní odpovídají konkrétním možnostem, schopnostem a potřebám dětí s využitím různorodých způsobů - hrou, kreslením, malováním, zpíváním, pohybem, povídáním, ...

5.1 OBLAST BIOLOGICKÁ

Záměrem vzdělávání v této oblasti je stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, podporovat jeho fyzickou pohodu, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost, podporovat rozvoj jeho pohybových i manipulačních dovedností, učit je sebeobslužným dovednostem, hygienickým návykům a vést je ke zdravému životnímu stylu.

Dílčí vzdělávací cíle – pedagog u dítěte podporuje:

- uvědomění si vlastního těla
- vytváření a upevňování základních hygienických návyků
- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky
- rozvoj smyslového vnímání a využívání jednotlivých smyslů, vytváření vztahů smyslového vnímání, myšlení a řeči
- rozvoj fyzické i psychické zdatnosti
- utváření a osvojování základních manuálních a praktických dovedností
- osvojení si poznatků o lidském těle, jeho zdraví a o pohybových činnostech
- osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, uvědomění si pocitu bezpečí z hlediska prostředí a mezilidských vztahů
- vytváření návyků směřujících ke zdravému životnímu stylu

Dílčí (očekávané) výstupy - dítě by v rámci svých možností a individuálních schopností mělo zpravidla dokázat:

- zachovávat správné způsoby držení těla (pokud mu v tom nebrání postižení)
- zvládat základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci ve známém prostředí
- koordinovat lokomoci a další polohy a pohyby těla
- sladit pohyb se zpěvem
- zvládat koordinaci ruky a oka, jemnou motoriku

- napodobit jednoduchý pohyb podle vzoru
- zacházet s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, drobnými nástroji, sportovním náčiním a nářadím, výtvarnými pomůckami a materiály, jednoduchými hudebními nástroji, běžnými pracovními pomůckami
- využívat jednotlivé smysly k vnímání a rozlišování v konkrétních situacích
- zvládnout počátky sebeobsluhy, uplatňovat základní hygienické návyky (osobní hygiena, příjem stravy a tekutin, oblékání, svlékání, obouvání)
- zvládat jednoduchou obsluhu a jednoduché pracovní úkony
- uvědomovat si části těla
- rozlišovat, co prospívá zdraví a co mu škodí
- mít povědomí o významu péče o čistotu a zdraví
- mít povědomí o některých způsobech ochrany osobního zdraví a bezpečí a o tom, kde v případě potřeby hledat pomoc

5.2 OBLAST PSYCHOLOGICKÁ

Záměrem vzdělávání v této oblasti je rozvoj intelektu dítěte, jazyka, řeči, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů i vůle, podporovat jeho sebepojetí, sebepoznání, kreativitu a sebevyjádření, povzbuzovat je v dalším rozvoji, poznávání, podporovat psychickou pohodu dítěte, rozvíjet jeho psychickou zdatnost.

Tato oblast zahrnuje tři podoblasti:

- jazyk a řeč
- poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace
- sebepojetí, city a vůle

5.2.1 JAZYK A ŘEČ

Dílčí vzdělávací cíle – pedagog u dítěte podporuje:

- rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností
- rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních)
- rozvoj slovní zásoby a správné výslovnosti
- využívání alternativních metod komunikace u dětí se závažnými komunikačními problémy
- soustředění a koncentraci pozornosti na danou činnost po určitou dobu
- osvojení si některých základních poznatků a grafomotorických dovedností, které předcházejí čtení a psaní

Dílčí (očekávané) výstupy - dítě by v rámci svých možností a individuálních schopností mělo zpravidla dokázat:

- vnímat, rozpoznat, případně pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno
- domluvit se slovy i gesty, snažit se o srozumitelnost při komunikaci
- rozlišovat a napodobovat výslovnost
- porozumět slyšenému
- formulovat jednoduché otázky, sestavovat odpovědi a slovně reagovat
- učit se nová slova a používat je
- učit se krátké texty (říkanky, písničky)

- sledovat a poslouchat četbu (krátký příběh, pohádku), poslouchat hudbu
- jednoduše popsat situaci podle obrázku
- rozlišovat některé používané symboly, znak do řeči
- sledovat očima zleva doprava
- projevovat zájem o knížky, časopisy

5.2.2 POZNÁVACÍ SCHOPNOSTI A FUNKCE, PŘEDSTAVIVOST, FANTAZIE, MYŠLENKOVÉ OPERACE

Dílčí vzdělávací cíle – pedagog u dítěte podporuje:

- rozvoj a zpřesňování smyslového vnímání, rozvoj pozornosti a vizuomotoriky
- rozvoj prostorové orientace, tvořivosti
- utváření a posilování rozlišovacích schopností
- posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.)
- vytváření pozitivního vztahu k intelektuálním činnostem a k učení, podpora a rozvoj zájmu o učení
- osvojení si elementárních poznatků o znakových systémech a jejich funkci (abeceda, čísla)
- vytváření základů pro práci s informacemi

Dílčí (očekávané) výstupy - dítě by v rámci svých možností a individuálních schopností mělo zpravidla dokázat:

- využívat všechny smysly
- vnímat a dovídat se nové věci, využívat zkušenosti k učení
- soustředit se na činnost a udržet pozornost
- poznat a vnímat, rozlišit podněty z vnějšího okolí
- poznat, ukázat a pojmenovat předměty denní potřeby
- postupovat a učit se podle pokynů a instrukcí
- chápat základní elementární matematické souvislosti a podle potřeby je prakticky využívat (porovnávat, uspořádat, třdit soubory předmětů podle určitého pravidla, nacházet společné znaky, rozdíly, charakteristické rysy předmětů či jevů)
- chápat prostorové a směrové pojmy (vpravo, vlevo, dole, nahoře, uprostřed, za, pod, nad, u, vedle, mezi, ...), elementární časové pojmy (teď, dnes, včera, zítra, ráno, večer, jaro, léto, podzim, zima, rok)
- orientovat se ve známém prostředí

5.2.3 SEBEPOJETÍ, CITY, VŮLE

Dílčí vzdělávací cíle – pedagog u dítěte podporuje:

- poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity, získání sebedůvěry, sebevědomí, osobní spokojenosti)
- získání relativní citové samostatnosti
- rozvoj schopnosti sebeovládání a soustředění na určitou činnost
- rozvoj schopnosti citové vztahy vytvářet, rozvíjet je a city plně prožívat
- rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit
- rozvoj a kultivace mravního i estetického vnímání, cítění a prožívání

Dílčí (očekávané) výstupy - dítě by v rámci svých možností a individuálních schopností mělo zpravidla dokázat:

- odloučit se na určitou dobu od rodičů a blízkých, být aktivní i bez jejich opory
- ovládat svoje city a přizpůsobovat jim své chování ve známých a opakujících se situacích a v situacích, kterým rozumí
- vyjádřit souhlas i nesouhlas
- přijímat pozitivní ocenění i svůj případný neúspěch
- prožívat radost ze zvládnutého a poznaného
- soustředit se na určitou činnost skupinovou i individuální
- respektovat předem vyjasněná a pochopená pravidla, přijímat povinnosti
- uvědomovat si příjemné i nepříjemné citové prožitky, rozlišovat citové projevy v důvěrném a cizím prostředí
- prožívat a dětským způsobem projevovat, co cítí (soucit, radost, náklonnost), snažit se ovládat své afektivní chování
- být citlivé ve vztahu k živým bytostem, k přírodě i k věcem
- těšit se z hezkých a příjemných zážitků

5.3 OBLAST INTERPERSONÁLNÍ (SOCIÁLNÍ)

Záměrem vzdělávání v této oblasti je podporovat utváření vztahu dítěte k jinému dítěti či dospělému, posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů.

Dílčí vzdělávací cíle – pedagog u dítěte podporuje:

- seznamování s pravidly chování ve vztahu k druhým lidem
- osvojení si elementárních poznatků, schopností a dovedností, důležitých pro navazování a rozvíjení vztahů dítěte k druhým lidem
- posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem (v rodině, ve třídě, v dětské herní skupině apod.)
- rozvoj kooperativních dovedností
- rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních
- ochranu osobního soukromí a bezpečí ve vztazích s druhými dětmi i dospělými

Dílčí (očekávané) výstupy - dítě by v rámci svých možností a individuálních schopností mělo zpravidla dokázat:

- navazovat kontakty s dospělými ze svého nejbližšího okolí
- porozumět běžným projevům vyjádření emocí a nálad
- vhodně komunikovat s druhými dětmi, navazovat a udržovat dětská přátelství
- odmítnout komunikaci, která je mu nepříjemná
- vyjadřovat své individuální potřeby
- dodržovat dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití a chování doma, ve třídě, ve škole
- spolupracovat s ostatními a respektovat potřeby jiného dítěte, všímat si, co si druhý přeje, vycházet mu vstříc (chovat se citlivě a ohleduplně)
- bránit se projevům násilí jiného dítěte, ubližování apod.
- chovat se obezřetně při setkání s neznámými dětmi, staršími i dospělými jedinci, v případě potřeby požádat druhého o pomoc

5.4 OBLAST SOCIOKULTURNÍ

Záměrem vzdělávání v této oblasti je uvést dítě do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními, uvést je do světa materiálních a duchovních hodnot, do světa kultury a umění, pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody ve svém sociálním prostředí.

Dílčí vzdělávací cíle – pedagog u dítěte podporuje:

- poznávání pravidel společenského soužití, porozumění základním projevům neverbální komunikace obvyklým v přirozeném sociokulturním prostředí
- rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí (spolupracovat, spolupodílet se), přináležet k tomuto společenství (ke třídě, k rodině, k ostatním dětem)
- vnímání a přijímání základních uznávaných hodnot
- rozvíjení estetického vnímání

Dílčí (očekávané) výstupy - dítě by v rámci svých možností a individuálních schopností mělo zpravidla dokázat:

- uplatňovat návyky v základních formách společenského chování ve styku s dospělými i s dětmi (zdravit, rozloučit se, poprosit, poděkovat, požádat o pomoc, uposlechnout pokyn apod.)
- pochopit, že každý má ve společenství (v rodině, ve třídě, v herní skupině) svou roli, podle které je třeba se chovat
- začlenit se do třídy a zařadit se mezi své vrstevníky
- porozumět běžným neverbálním projevům citových prožitků a nálad druhých
- adaptovat se na život ve škole, zvládat požadavky plynoucí z prostředí školy a plnit jednoduché příkazy
- chovat se k druhým zdvořile
- dodržovat pravidla her a jiných činností
- zacházet šetrně s vlastními i cizími pomůckami, hračkami, věcmi denní potřeby, s knížkami apod.

5.5 OBLAST ENVIRONMENTÁLNÍ

Záměrem vzdělávání v této oblasti je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí a vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj k životnímu prostředí.

Dílčí vzdělávací cíle – pedagog u dítěte podporuje:

- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu
- rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách
- osvojení si dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností v péči o okolí
- osvojení si základních dovedností důležitých pro bezpečnost dítěte a jeho ochranu před nebezpečnými vlivy
- rozvoj schopnosti přizpůsobovat se podmínkám vnějšího prostředí i jeho změnám

Dílčí (očekávané) výstupy - dítě by v rámci svých možností a individuálních schopností mělo zpravidla dokázat:

- orientovat se bezpečně ve známém prostředí i v životě tohoto prostředí (doma, v budově školy, blízkém okolí)
- zvládat běžné činnosti a požadavky na dítě kladené i jednoduché praktické situace, které se doma i ve třídě opakují, chovat se přiměřeně a bezpečně doma i na veřejnosti (na ulici, na hřišti, v obchodě, u lékaře apod.)
- uvědomovat si nebezpečí, se kterým se může ve svém okolí setkat, a mít povědomí o tom, jak se prakticky chránit (vědět, jak se nebezpečí vyhnout, kam se v případě potřeby obrátit o pomoc)
- osvojit si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké
- vnímat, že svět je rozmanitý, pestrý a různorodý
- všimnout si změn a dění v nejbližším okolí
- rozlišovat aktivity, které mohou zdraví a okolní prostředí podporovat a které je mohou poškozovat
- pomáhat pečovat o okolní životní prostředí (dbát o pořádek a čistotu, nakládat vhodným způsobem s odpady, ...)

6. VZDĚLÁVACÍ OBSAH ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Vzdělávání v přípravném stupni probíhá v podobě integrovaných bloků. Bloky jsou tvořeny tak, aby obsahovaly všechny vzdělávací oblasti s tím, že některá oblast může převažovat, jiné se může blok dotýkat jen velmi okrajově.

Integrované bloky se vztahují k určitému tématu, vycházejí z praktických životních problémů a situací. Mohou mít podobu tematických celků, projektů či programů. Mohou se dále členit a větvit, aby poskytovaly dostatek zajímavých a různorodých podnětů ke konkrétním činnostem. Zaměření těchto bloků vychází z přirozených potřeb a zájmů dítěte a ze skutečností dítěti blízkých. Bloky se vzájemně doplňují, navazují na sebe, mohou se prolínat a přecházet plynule jeden do druhého.

1. tematický celek: HURÁ DO ŠKOLY

Podtémata:

- já a moje třída
- moje škola
- já a mí noví kamarádi

Charakteristika:

Děti se pomalu a nenásilnou formou seznamují s třídou a školou, novými hračkami, adaptují se na nové prostředí. Vzájemně se seznamují a poznávají své spolužáky, pedagogy, učí se s nimi komunikovat. Děti jsou vedeny k rozvíjení vzájemných vztahů, seznamují se s režimem dne, zásadami slušného chování a hygienickými návyky.

Výstupy:

- ✓ umět projevit své potřeby, dávat najevo příjemné a nepříjemné pocity

- ✓ reagovat na své jméno
- ✓ vnímat přítomnost ostatních dětí a dospělých ve třídě, navazovat s nimi vztahy, přizpůsobit se životu ve třídě
- ✓ snažit se spolupracovat s ostatními dětmi ve třídě, respektovat jejich potřeby a umět se s nimi dělit o hračky
- ✓ prožívat aktivně a klidně pobyt ve škole bez zákonných zástupců
- ✓ seznámit se s prostředím třídy, orientovat se ve třídě
- ✓ poznat pomůcky, se kterými se bude dítě setkávat a pracovat
- ✓ osvojit si režim dne a hygienické návyky
- ✓ seznámit a vytvářet vztahy ve třídě
- ✓ poznat sám sebe, své učitele, spolužáky
- ✓ rozpoznat začátek a konec vyučovacího dne
- ✓ začít uplatňovat základní pravidla společenského chování (pozdravit, poprosit, poděkovat)
- ✓ seznámit se se jmény dětí a dospělých ve třídě- rozeznat je na fotce, popřípadě je pojmenovat
- ✓ osvojit si základní slovní zásobu, která se vztahuje ke třídě a škole pasivně a popřípadě i aktivně dle možností dítěte (verbálně, v komunikačním deníku, pomocí znaku do řeči)
- ✓ umět se orientovat ve struktuře dne - pro lepší orientaci s podporou fotky či obrázku

Nabídka činností:

- ✓ hry a cvičení zaměřené na rozvíjení zdravé atmosféry a pohody v kolektivu, budování dobrých vztahů mezi dětmi a dospělými
- ✓ činnosti vedoucí ke spokojenosti a radosti, aktivity vyvolávající pohodu
- ✓ aktivity podporující sblížení dětí, aktivity zaměřené na přirozenou adaptaci dítěte v novém prostředí
- ✓ využití konkrétních předmětů, fotografií, obrázků
- ✓ pojmenování a názorné ukázání předmětů, se kterými se žák ve třídě denně setkává, např. okno, dveře, místo v lavici, jeho značka, umyvadlo, lišta atd.
- ✓ ukázat, pojmenovat a umět vybrat tužku, pastelku, štětec, křídlo, papír
- ✓ třídít tyto předměty (tužka, pastelka, štětec, křídlo, papír)
- ✓ vyzkoušet si práci s těmito předměty – úchopy, přendávání z ruky do ruky, pohyby ve vzduchu, na tabuli, na papír, např. čmárání, kroužení
- ✓ práce s modelínou, kinetickým pískem
- ✓ práce se stavebnicemi, didaktickými hračkami, četba knih
- ✓ smyslové hry, aktivity zaměřené na rozvoj sluchového a zrakového vnímání, pozornosti, paměti
- ✓ využití názoru, nápodoby, praktický nácvik při sebeobslužné činnosti v oblasti osobní hygieny, stolování, jednoduchých činnostech
- ✓ využití lišty, piktogramů jednotlivých činností, např. symbol WC, mytí rukou, přestávka, odpočinek, snoezelen, svačina
- ✓ snažit se akceptovat zahajovací a ukončovací rituál

- ✓ konkrétně ukázat a pojmenovat osobu ve třídě
- ✓ využití fotografií učitelů a žáků
- ✓ využití ranního rituálu
- ✓ využití pohybových básniček a písniček zaměřených na jména, hra na tělo, rytmizace básniček
- ✓ pozdravit, ukázat a dotknout se konkrétního učitele či žáka
- ✓ využití hrubé a jemné motoriky
- ✓ poznávání rytmických hudebních nástrojů, manipulace s nimi, např. bubínek, rumbakoule
- ✓ pomůcky pro rozvoj motoriky rtů, zpevnění retního uzávěru, zlepšení pohyblivosti jazyka

2. tematický celek: KOUZLA PODZIMU

Podtémata:

- příroda na podzim
- ovoce a zelenina
- moje zdraví

Charakteristika:

Děti se učí základní orientaci v prostorách školy, seznamují se, navazují kontakty a komunikují s ostatními žáky a učiteli. Rozvíjíme vnímání základních znaků podzimu, charakteristických změn v přírodě. Procvičíme psychomotorické dovednosti dětí v konkrétních situacích a při konkrétních činnostech. Učíme se vyjadřovat svá přání a potřeby, respektovat přání a potřeby druhých. Zaměřujeme se na činnosti, které rozvíjí sebeobsluhu, samostatnost, pozornost a soustředění.

Výstupy:

- ✓ zvládnout orientovat se v budově školy
- ✓ orientovat se v ročních obdobích
- ✓ vnímat a všímat si změn v přírodě
- ✓ vnímat vyprávění, porozumět slyšenému, zopakovat děj podle obrázků nebo otázek
- ✓ soustředit se na činnost a prodlužovat pozornost
- ✓ rozvíjet sebeobslužné činnosti, spolupracovat při oblékání
- ✓ poznávat základní barvy
- ✓ poznávat základní druhy ovoce a zeleniny, přírodniny
- ✓ zachycovat skutečnosti ze svého okolí – kreslit, malovat, modelovat, tvořit z přírodnin, papíru
- ✓ vnímat aktivity podporující zdraví
- ✓ projevovat a uplatňovat svá přání a potřeby, respektovat práva druhého
- ✓ vnímat nové a zajímavé věci, přijímat pozitivní hodnocení, pochvalu i případný neúspěch, upozornění na chybu

- ✓ seznámit se jednoduchými básničkami, jejich rytmizací s využitím jednoduchých obrázků
- ✓ osvojit si slovní zásobu pro témata ovoce a zelenina, podzim, barvy a základní aktivity - popřípadě zařazení do komunikačního deníku a nácvik znaku do řeči
- ✓ seznámit se se základní časovou orientací - ráno, poledne, večer

Nabídka činností:

- ✓ seznámení se s důležitými částmi školy (chodba, schodiště, šatna, jídelna, hudebna a snoezelen), povídání o tom, co se jednotlivých místnostech dělá, např. v šatně najdeme své místo, v hudebně si vyzkoušíme hudební nástroje
- ✓ práce s fotkami jednotlivých částí školy a obrázky činností, které děláme
- ✓ poznávání, třídění symbolů ročních období, počasí
- ✓ básničky, písničky a příběhy o podzimu (pohádka O řepě, O drakovi....)
- ✓ poslech čtených i vyprávěných pohádek, sledování divadelních pohádek, práce s maňásky či loutkami
- ✓ práce s barvami (pastelky, prstové barvy, vodové barvy, voskovky....)
- ✓ poznávání základních druhů ovoce a zeleniny, přírodnin (jejich velikost, tvar, chuť, vůni, práce s konkrétními předměty, modely, obrázky. Přiřazování, skládání, třídění)
- ✓ výtvarné techniky (vybarvování, obtahování tvaru, vytrhávání z papíru, lepení, práce s modelínou, kinetickým pískem)
- ✓ rozvíjení jemné motoriky, např. špetkového úchopu, třídění bez podpory zraku
- ✓ smyslové hry, činnosti zaměřené na rozvoj a cvičení postřehu a vnímání, zrakové a sluchové paměti, koncentrace pozornosti
- ✓ rozvoj paměti, podpora pozornosti, soustředění a vnímání za pomoci didaktické techniky (tablet, IA tabule)
- ✓ rytmické hry, hry se slovy, práce s hlasem, se zvukem
- ✓ pomůcky pro podporu dechu - správné směřování výdechového proudu, pomůcky pro nácvik nádechu nosem a dlouhého výdechu ústy
- ✓ aktivity zaměřené na sbližování dětí, práci ve skupině
- ✓ jak se staráme o své zdraví (správné oblékání, vitamíny, otužování, sport, u lékaře)
- ✓ cvičení s overbally, míči různých velikostí a tvarů
- ✓ hry a pohybové aktivity ve třídě, v tělocvičně, přírodě
- ✓ odpočinkové a relaxační činnosti sloužící k navození pohody, radostného prožitku
- ✓ jednoduché činnosti, u kterých je viditelný výsledek, u nichž dítě zažije pocit úspěchu
- ✓ manipulační činnosti zaměřené na sebeobsahu, oblékání, zapínání, rozepínání, knoflíky, zipy, tkaničky
- ✓ rozlišení oblečení hochů - dívků
- ✓ vizuální časová osa dne, vizuální znázornění pořadí dnů

3. tematický celek: ČAROVNÉ VÁNOCE

Podtémata:

- Mikuláš s čertem nadělují
- Advent – příprava na Vánoce
- slavíme Vánoce

Charakteristika:

Vytváříme příležitosti k rozvíjení verbálních i neverbálních komunikačních dovedností na základě porozumění. Přibližujeme zvyky a tradice, vytváříme a pozitivně vnímáme vánoční atmosféru. Zaměřujeme se na rozvoj jemné a hrubé motoriky, učíme se nové pohybové, výtvarné a pracovní aktivity.

Výstupy:

- ✓ orientovat se na ploše a v prostoru
- ✓ poznat a pojmenovat nové předměty a osoby kolem nás
- ✓ koordinovat pohyby těla s hudbou a rytmem
- ✓ procvičovat jemnou motoriku při manipulaci s drobnými předměty
- ✓ sledovat jednoduché vyprávění, příběh, porozumět slyšenému, zopakovat děj podle obrázků nebo otázek
- ✓ vyjádřit své představy za pomoci různých výtvarných a pracovních technik
- ✓ vnímat, co je zajímavé, těšit se z hezkých, příjemných a pozitivních zážitků
- ✓ projevit radost, spoluvytvářet sváteční atmosféru
- ✓ uplatňovat své potřeby a přání s ohledem na druhého, respektovat druhé
- ✓ popsat jednoduchý dějový obrázek
- ✓ orientace v nové slovní zásobě, rytmizace slov a podpora správné artikulace
- ✓ seznámit se se základními tradicemi

Nabídka činností:

- ✓ jednoduché pracovní a výtvarné činnosti, zaměřené na Mikuláše (rozlišování postav, určování velikosti, popis osob, řazení, třídění, obkreslování, vybarvování a modelování)
- ✓ výtvarné zpracování symbolů Vánoc
- ✓ výroba vánočního přání pro rodiče
- ✓ pečení, zdobení a ochutnávka vánočního cukroví
- ✓ rozvíjení smyslového vnímání aromaterapií (vůně Vánoc – vanilka, jehličí, skořice), muzikoterapií (nástroje typické pro Vánoce, koledy)
- ✓ hudební a pohybové činnosti, koledy, básničky, písničky, rytmizace pohybu
- ✓ komunikace verbální i neverbální na téma advent
- ✓ příprava společného vánočního vystoupení
- ✓ poslech, četba, sledování pohádek, vyprávění podle obrázků
- ✓ aktivity podporující sbližování dětí
- ✓ činnosti zaměřené na poznávání sociálního prostředí, v němž dítě žije – rodina (členové, vztahy), škola (prostředí, vztahy mezi dětmi i dospělými)
- ✓ dějový obrázek s vánoční tematikou

- ✓ kartičky se slovní zásobou a pro sestavení krátké věty

4. tematický celek: SNĚHOVÁ NADÍLKA

Podtémata:

- sních je tu
- zimní hry a sporty
- příroda v zimě
- já a moje tělo
- dlouhé večery na pohádky

Charakteristika:

Prohlubujeme u dětí poznatky o přírodě v zimě, pozorujeme a vytváříme situace zaměřené na zimní období. Vytváříme příležitosti k upevňování kamarádských vztahů, procvičujeme spolupráci mezi dětmi v konkrétních situacích, rozvíjíme komunikaci a řeč. Usměrnujeme své chování, zkoušíme ovlivňovat dění kolem nás. Poznáváme své tělo, učíme se jednat a chovat tak, abychom chránili své zdraví.

Výstupy:

- ✓ rozpoznat a třídit fotografie, symboly se zimní tematikou
- ✓ rozlišit symboly podzimu a zimy
- ✓ poznávat zákonitosti přírody v zimním období, směřovat pomoc k volně žijícím zvířatům
- ✓ rozvíjet kladný vztah k přírodě
- ✓ poznat fyzikální vlastnosti (teplý, studený, měkký, tvrdý)
- ✓ rozvíjet pohybové schopnosti v oblasti hrubé a jemné motoriky a zdokonalovat dovednosti při hrách v zimní přírodě
- ✓ poznávat své tělo, jeho části
- ✓ spojit části těla a jejich funkce
- ✓ seznámit s lidovými tradicemi a rozvíjet společenský a estetický vkus
- ✓ rozvíjet schopnosti k usměrňování svého chování a učit se ovlivňovat vlastní situaci
- ✓ rozvíjet spolupráci a vzájemnou pomoc (ve dvojicích, ve skupinách)
- ✓ soustředit se na vyprávěný příběh
- ✓ orientace v základních zimních sportech a pomůckách, které se pro ně používají, vše podpořeno symbolem a znakem do řeči
- ✓ osvojit si čtení vět s obrázkovou podporou, jejich rytmizace
- ✓ seznámit se s ročním obdobím a charakteristickými znaky

Nabídka činností:

- ✓ práce s reálnými předměty, fotografiemi, obrázky týkající se podzimu a zimy
- ✓ konkrétní operace s materiálem (třídění, odhad, porovnávání, přiřazování atd.)
- ✓ vycházky do přírody, chůze v terénu

- ✓ činnosti směřující k prevenci úrazů (hrožících při hrách, pohybových činnostech a dopravních situacích, při setkávání s cizími lidmi), k prevenci nemocí
- ✓ povídání o změnách v přírodě
- ✓ smysluplné činnosti přispívající k péči o životní prostředí
- ✓ motivovaná manipulace s předměty, zkoumání jejich vlastností (teplý, studený, měkký, tvrdý)
- ✓ výtvarné a pracovní techniky (např. sněhové koule, sněhuláci, sněhové vločky)
- ✓ poznávání volně žijících zvířat (obrázky, fotografie, hračky, videa, puzzle)
- ✓ pomoc zvířatům (krmítka, třídění přírodnin), jak se máme správně chovat v přírodě (činnosti a aktivity směřující k péči o životní prostředí)
- ✓ poznáváme naše tělo na modelech – Bruno a Tanya, obrázcích, fotografiích, na sobě samém. Povídáme si, ukazujeme jednotlivé části těla, zkoušíme, na co je potřebujeme, co s nimi dokážeme, co na ně oblékáme
- ✓ rozlišení chlapec a děvče
- ✓ rozlišujeme libé a nelibé pocity na vlastním těle (doteková terapie, míčkování, lechtání)
- ✓ hra na tělo, básničky a písničky zaměřené na části těla
- ✓ rozvíjení smyslového vnímání formou různých činností (ochutnávka, vůně, taktilní a haptické podněty atd.)
- ✓ cvičení v projevování citů (zvláště kladných), v sebekontrolě a v sebeovládání (zvláště emocí záporných)
- ✓ běžné každodenní setkávání s pozitivními vzory vztahů a chování
- ✓ společné výtvarné, pracovní a pohybové činnosti ve dvojicích či skupinách (společná malba, manipulace se stavebnicí, cvičení, tanec atd.)
- ✓ pohádky (sledování, poslouchání, jednoduché převyprávění podle obrázku, dramatizace a výtvarné zpracování pohádky)
- ✓ pracovní listy s obrázkovými větami
- ✓ popis těla na sobě, druhé osobě a na obrázku
- ✓ vizuální znázornění zimního období (celého roku), jednoduché puzzle

5. tematický celek: BARVY JARA

Podtémata:

- vítání jara
- domácí zvířata, jejich mláďata
- velikonoce
- čas a prostor kolem nás
- já a moje rodina

Charakteristika:

Získáváme znalosti o jarní přírodě, počasí a oblékání, upevňujeme pozitivní přístup k přírodě. Komunikačními, výtvarnými, pracovními a pohybovými aktivitami se děti seznamují s velikonočními tradicemi, jarní přírodou, domácími zvířaty a jejich mláďaty.

Povídáme si o rodině, posilujeme sebevědomí dětí, vedeme je k uvědomění si pocitu bezpečí v rodině, rozvíjíme kladné vztahy.

Výstupy:

- ✓ rozšiřovat poznatky o probouzející se jarní přírodě
- ✓ rozvíjet schopnosti tyto poznatky vnímat a tvořivě vyjadřovat verbálně i neverbálně (výtvarně, hudebně, pohybově)
- ✓ získávat základní povědomí o věcech kolem nás
- ✓ poznávat domácí zvířata, jejich mláďata
- ✓ seznámit s lidovými tradicemi souvisejícími s jarem a Velikonocemi
- ✓ zapamatovat si krátké říkanky, básničky, písničky
- ✓ snažit se orientovat v čase a prostoru
- ✓ koncentrovat pozornost na určitou činnost
- ✓ rozvíjet manipulační činnosti v oblasti jemné motoriky
- ✓ pozorovat a porozumět změnám doma i ve škole
- ✓ umět rozlišit jednotlivé členy rodiny
- ✓ rozvíjet pozitivní vztah k rodině
- ✓ projevovat city a ohleduplnost k druhým
- ✓ osvojit si základní slovní zásobu, podpora pomocí obrázku a znaku do řeči
- ✓ orientovat se v dějovém obrázku s nácvikem orientace na ploše
- ✓ zlepšovat koordinaci výdechového proudu, další zpevňování retního uzávěru, posílení svalstva jazyka
- ✓ seznámit se s tradičními velikonočními říkadly, vizuální podpora s využitím jednoduchých znaků

Nabídka činností:

- ✓ jarní květiny, poznávání květin, obrázků, fotografií
- ✓ výtvarné, pracovní a hudební činnosti s jarní tematikou (vůně květin, rozlišování libé a nelibé vůně, foukání do odkvetlé pampelišky, vycházky do přírody)
- ✓ manipulační činnosti a jednoduché úkony s předměty, pomůckami, nástroji, náčiním, materiálem, činnosti seznamující děti s věcmi, které je obklopují a jejich praktickým používáním
- ✓ praktické jarní činnosti (setí bylinek, péče o ně, práce s pískem, hlínou, kamínky, poznávání zahradnického nářadí)
- ✓ přímé pozorování změn v přírodě (srovnávání zima – jaro), blízkého prostředí a života v něm, okolní přírody, vycházky do okolí, výlety
- ✓ poznat, pojmenovat a rozlišit domácí zvířata, jejich mláďata (zvuky zvířat, nápodoba pohybu – chůze, běh, plazení, skákání).
- ✓ seznámení se s prostředím, ve kterém zvířata žijí
- ✓ různé výtvarné, pracovní, hudební a pohybové činnosti, básničky, písničky, říkadla o zvířatech
- ✓ zvyky a tradice Velikonoc, jejich poznávání, výroba, říkadla, koledy
- ✓ rozvoj smyslového vnímání (chuť a čich – velikonoční cukroví, pomazánky, sluch – zvoneček, hrkače, hmat – pomlázka, uvazování mašlí, hnětení těsta)

- ✓ činnosti zasvěcující dítě do časových pojmů a vztahů souvisejících s denním řádem (včera, dnes, zítra, ráno, poledne, odpoledne, večer, snídaně, oběd, večeře)
- ✓ hry a praktické aktivity procvičující orientaci v prostoru a v rovině (třídění rovinných a prostorových tvarů – trojúhelník, kruh, čtverec, krychle, koule, válec)
- ✓ plnění jednoduchých pokynů zaměřených na orientaci ve třídě a na chodbě
- ✓ poznávání a pojmenovávání členů rodiny na fotografiích, obrázcích, povídání o rodině
- ✓ pomocí her, pohádek a říkadel a gest rozvíjet vztahy mezi dětmi a dospělými
- ✓ nácvik stolování, sebeobslužné činnosti (prostírání, třídění nádobí, rozlišit velký – malý, úklid prostředí, oblékání)
- ✓ jednoduché aktivity, hry, modelové situace, které vedou děti k ohleduplnosti, toleranci, respektu a vzájemné pomoci
- ✓ činnosti zaměřené k poznávání různých lidských vlastností
- ✓ jednoduché dějové obrázky doplněné pracovní listy se slovní zásobou
- ✓ kostky pro skládání jednoduchých vět
- ✓ slovní zásoba v komunikačním deníku
- ✓ tradiční velikonoční říkanky v obrázkové formě

6. tematický celek: PŘICHÁZÍ LÉTO

Podtémata:

- moje maminka
- děti mají svátek
- léto je tady
- co jsme se naučili
- co nás čeká o prázdninách

Charakteristika:

Upevňujeme a prohlubujeme získané vědomosti o rodině, rodinných příslušnících a rodinných vztazích. Připravujeme se na svátek matek formou různých aktivit. Rozvíjíme orientaci v okolním prostředí, osvojujeme si základní poznatky o bezpečném chování a pohybu v blízkém okolí a na cestách. Prostřednictvím her a jiných pestrých činností opakujeme získané vědomosti a dovednosti. Vedeme děti k vyjádření vlastních názorů a postojů verbálně, gesty, mimikou.

Výstupy:

- ✓ podporovat a rozvíjet citové vztahy k mamince
- ✓ vyjadřovat různými formami komunikace vlastní postoje, názory k blízkým osobám, spolužákům a učitelům
- ✓ navazovat přátelství s dětmi, vnímat a respektovat vzájemné odlišnosti
- ✓ zachytit a vyjádřit své prožitky různými způsoby
- ✓ pozorovat změny v přírodě
- ✓ poznávat a vnímat rozmanitost světa

- ✓ orientovat se bezpečně ve známém prostředí (doma, v budově školy a v blízkém okolí)
- ✓ všímat si nového, změněného
- ✓ opakovat a upevňovat získané znalosti a dovednosti
- ✓ přizpůsobování se různým školním aktivitám a zvládnání změn s tím souvisejících
- ✓ snažit se dodržovat pravidla bezpečnosti ve svém okolí, na cestách i v přírodě
- ✓ procvičovat jednotlivá témata v komunikačním deníku, orientovat se na stránce, vyhledávat pojmy dle instrukcí
- ✓ podporovat rytmizaci slov po slabikách

Nabídka činností:

- ✓ dramatické, výtvarné, hudební a pracovní činnosti k svátku matek (vystoupení pro maminky, výroba přáníček, básničky)
- ✓ kooperativní činnosti ve dvojicích, ve skupinkách
- ✓ vzájemná komunikace a spolupráce mezi dětmi a dospělými
- ✓ hry dětí v přírodě, turistika, soutěže, kulturní a jiné akce pro děti
- ✓ aktivity zaměřené k získávání praktické orientace v obci - vycházky
- ✓ pozorování letní přírody, letní ovoce – třídění, poznávání, ochutnávka, srovnávání
- ✓ letní aktivity – hrátky s vodou, pískem (poznávání vlastností), malujeme, modelujeme
- ✓ nejrůznější činnosti zaměřené na cvičení pozornosti a paměti (řazení, zobecňování, konkretizace, kvantitativní vztahy, určování množství, velikosti, pořadí)
- ✓ pohádky, básničky, písničky, povídání o prázdninách, cestování, bezpečnosti během prázdnin
- ✓ povídání o tom, jak pečovat o své tělo během letního období (pitný režim, ochrana před sluncem, komáry, klíšťaty, opalování)
- ✓ pohybové, výtvarné a pracovní činnosti zaměřené na cestování a dopravní prostředky
- ✓ praktické užívání hraček, loutek, maňásků a dalších pomůcek při tematických hrách, kdy se dítě seznamuje se světem lidí (např. zaměstnání, koníčky)
- ✓ formou her a povídání zopakujeme vše, co jsme se během uplynulého školního roku naučili
- ✓ kartičky s dějovou linií
- ✓ dějové obrázky pro zopakování všech témat probíraných v průběhu školního roky
- ✓ kompletní komunikační deník

7. SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÁ PÉČE

V přípravném stupni základní školy speciální jsou vzdělávány děti se speciálními vzdělávacími potřebami (s těžším mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami a poruchou autistického spektra), které k naplnění svých vzdělávacích možností potřebují poskytnutí podpůrných opatření (dle § 16 školského zákona). Prioritou

přípravného stupně je zabezpečit komplexní péči o tyto děti. Podle individuálních potřeb dětí jsou běžné vzdělávací činnosti obohaceny prvky speciálně pedagogické péče:

- psychopedická péče
- logopedická péče
- péče o děti s poruchami autistického spektra (PAS)

7.1 Psychopedická péče

U dítěte s mentální retardací máme na zřeteli tyto zvláštnosti, které se projevují různými stupni:

- ✓ zvýšená závislost na rodičích
- ✓ infantilnost osobnosti
- ✓ pohotovost k úzkosti
- ✓ sugestibilita a rigidita chování
- ✓ nedostatky ve vývoji vlastního „já“
- ✓ nerovnováha ve výkonech
- ✓ zvýšená potřeba uspokojení a bezpečí
- ✓ porucha navazování vztahů a komunikace
- ✓ malá přizpůsobivost sociálním a školním požadavkům
- ✓ impulsivnost
- ✓ hyperaktivita nebo hypoaktivita
- ✓ citová vzrušivost
- ✓ zpomalená chápavost
- ✓ ulpívání na detailech
- ✓ malá srovnávací schopnost
- ✓ snížená mechanická a logická paměť
- ✓ těkavá pozornost
- ✓ porucha vizuomotoriky a celkové pohybové koordinace

Bezprostřední vnímání:

Děti mají zpomalený a snížený rozsah zrakového vnímání – hůře se adaptují v novém prostředí, nejsou schopny pochopit perspektivu, nediferencují počítky a vjemy – tvary předmětů, barvy. Proto organizujeme vnímaný materiál, výrazně ho odlišujeme od pozadí. Děti dále nejsou schopné prohlédnout si materiál podrobně, vnímat všechny detaily, projevuje se u nich nedostatečné prostorové vnímání, snížená citlivost hmatových vjemů, špatná koordinace pohybů, opožděná sluchová diferenciací, nedokonalé vnímání času a prostoru. Tyto nedostatky úspěšně překonáváme speciálně pedagogickými metodami a přístupy, zejména prvky smyslové výchovy, které se prolínají celým výchovně vzdělávacím procesem.

Myšlení a řeč:

Myšlení MP dětí je příliš konkrétní, je nepřesné s chybami v analýze a syntéze. MP děti většinou nejsou schopny verbálně vyjádřit své myšlenky. Z podstaty mentálního postižení je porušen obsah sdělení, děti mají malou slovní zásobu, vyjadřují se heslovitě nebo maximálně v jednoduchých větách, vynechávají části vět, apod. Děti často nejsou schopny vůbec verbálně komunikovat. Může být narušena jak exprese, tak percepce řeči. Zaměřujeme se proto na rozvoj slovní zásoby, porozumění řeči a funkční komunikaci, na rozvoj motoriky mluvidel.

Paměť:

Děti si vše nové pamatují pomalu, až po mnohačetném opakování, naučené rychle zapomínají, vybavují si nepřesně, vědomosti neumí uplatnit v praxi. Proto věnujeme velkou pozornost při opakování v různých obměnách a časté relaxaci. Děti mají spíše mechanickou paměť.

Pozornost:

Pozornost je nestálá, děti jsou snadno unavitelné, hůře rozdělují pozornost na více činností. Vždy po krátkodobém soustředění na činnost musí následovat relaxace, přizpůsobujeme tomu integrované bloky a časovou křivku dne. Snažíme se všechny činnosti dostatečně motivovat.

Volní vlastnosti:

Podpora a vytváření volných vlastností má u MP složitější a dlouhodobější charakter. Děti mají nedostatek iniciativy, mají omezenou schopnost řídit své jednání, zážitky selhání a nedostatečnosti mohou snížit pocit jistoty a zablokovat chuť k učení. Při práci s dětmi tytéž věci a jevy předkládáme tak, aby došlo ke zprostředkování co největšího počtu prožitků různé smyslové zkušenosti. Jde nám o pochopení souvislostí. Vždy máme na vědomí věk a stupeň postižení, vycházíme z her a spolupráce dětí i dospělých, využíváme radosti ze společné práce, posilujeme vědomí vlastní kompetence i díky malým pokrokům, zájmu a usilování. Činnosti obměňujeme, hodně využíváme motivaci, střídáme skupinové a individuální vyučování. Nezapomínáme na písničky, tělovýchovné chvílky a relaxační techniky nenáročné na čas, které aktivují záměrnou pozornost dětí. Dovednosti a návyky opakujeme v různých obměnách, v různých podmínkách a situacích.

7.2 Logopedická péče

Děti s poruchami komunikačních schopností jsou v rámci komplexní péče zařazeni do individuální logopedické péče (ILP), která je u každého dítěte realizována dle specifikace v IVP.

Do ILP jsou děti zařazovány:

- na základě doporučení SPC a žádosti zákonných zástupců
- se závažným postižením komunikačních schopností - symptomatickými poruchami řeči (poruchy řeči, které jsou průvodním symptomem jiného, dominantního senzoryckého, motorického, mentálního postižení, poruchy, onemocnění)

Cíl logopedické péče:

- ✓ stimulace motoriky mluvidel
- ✓ prolomení komunikační bariéry u dětí
- ✓ změna, zmírnění či eliminování příčiny narušeného vývoje řeči u dětí
- ✓ péče o správný vývoj komunikace - verbální i neverbální - zavedení systémů alternativní a augmentativní komunikace
- ✓ terapie narušeného vývoje řeči - zaměřit terapii na dítě, rodinu a celé jeho nejbližší okolí
- ✓ pomáhat dětem poznávat své schopnosti a možnosti a učit se je využívat
- ✓ podněcovat děti k myšlení na podkladě názoru (vizualizace)
- ✓ vedení dětí k všestranné a účinné komunikaci
- ✓ učit děti používat kompenzační strategie - včetně alternativní a augmentativní komunikace

Organizace a časová dotace logopedické péče:

- ✓ do individuální logopedické péče jsou děti zařazeny na základě doporučení speciálního pedagoga – logopeda

- ✓ individuální logopedická péče probíhá v pracovním speciálním pedagoga – logopeda
- ✓ týdenní časová dotace pro jednotlivé děti je upravena podle individuálních potřeb a zdravotního stavu dítěte a s ohledem na organizační možnosti školy, většinou činí maximálně 30 minut

Struktura logopedické péče:

Logopedická péče prolíná celým výchovně - vzdělávacím procesem.

- ✓ stimulace a postupné prodlužování záměrné pozornosti
- ✓ vytváření a udržení očního kontaktu
- ✓ motivace dítěte
- ✓ posilování a procvičování orofaciální motoriky
- ✓ dechová a fonační cvičení
- ✓ rozvoj hrubé i jemné motoriky a motoriky mluvidel
- ✓ rozvíjení sluchové a zrakové percepce
- ✓ rozvíjení fonemického sluchu
- ✓ rozvíjení receptivní i expresivní složky řeči vazbou na konkrétní
- ✓ rozvíjení pasivní i aktivní obsahové stránky mluvnice (AAK) vazbou na konkrétní
- ✓ procvičování rytmizace a adekvátnosti vazbou na konkrétní a jednoduché situační obrázky
- ✓ artikulační cvičení k vyvození a nácvičení jednotlivých hlásek
- ✓ procvičování, fixace hlásek ve slabice, slově a větě dle obtížnosti
- ✓ hodnocení, odměna dítěte

Všechny děti pracují na základě vypracovaného individuálního vzdělávacího plánu, jehož součástí jsou:

- celkové zhodnocení dítěte za předcházející období
- cíle logopedické péče - péče o správný vývoj řeči, terapie narušeného vývoje řeči, podpora duševního rozvoje dítěte, podpora rozvoje celé osobnosti dítěte, rozvíjení komunikativních dovedností z pohledu jednotlivých rovin - z pohledu roviny pragmatické (prosociální), z pohledu roviny gramatické (morfológico – syntaktické), z pohledu roviny lexikální (lexikálně – sémantické), z pohledu roviny zvukové (foneticko fonologické)
- časové a obsahové rozvržení individuální logopedické péče
- kompenzační a učební pomůcky
- metody a formy práce
- spolupráce se zákonnými zástupci

Na vypracování individuálního vzdělávacího plánu se podílí logoped spolu s třídním učitelem. Obsah individuálního plánu je vždy konzultován s rodiči.

7.3 Péče o děti s poruchami autistického spektra

S dětmi s poruchami autistického spektra se pracuje v rámci zajištění komplexní péče podle metodiky pro děti s PAS.

Základní principy pro práci s dětmi s PAS

Je-li dítě diagnostikováno:

1. Základem je dobrá znalost problematiky PAS a metodiky práce. Dále soustavná spolupráce všech pedagogů, pracujících s dítětem a vytvoření strategií jednotného přístupu k němu.

2. Vycházet ze zkušeností rodiny, z úrovně porozumění, na které dítě aktuálně je. Spolupracovat s rodinou (úzce, pravidelně, včetně poznávání prostředí, tj. je-li to možné, zákonný zástupce ve třídě, učitel návštěvou domácího prostředí).
3. Vytvoření struktury v rámci třídy (vycházet z aktuální úrovně porozumění dítěte)
  - ✓ seznámení s místem pro činnosti (vytvořit vizualizovaná procesuální schémata)
  - ✓ po zvládnutí předchozího bodu zavést denní režim (vycházet od nejnižší úrovně, tj. předmětové) a učit dítě ho používat
  - ✓ používání tranzitní karty pro změnu aktivit
4. Vytvoření struktury v rámci školy (chodby, WC, jídelna, místo k odkládání oděvů) – začlenit do denního režimu (po dohodě se zákonnými zástupci i v domácím prostředí)
5. Generalizace – přenášení naučených vzorců chování, jednání a komunikace do prostředí mimo školu (divadlo, MHD, knihovna, návštěva kulturních a sportovních aktivit,...)
6. Zavedení kódovaných úkolů
  - ✓ známé činnosti, které nebyly strukturované
  - ✓ nácvik nových činností (dodržovat metodiku)
  - ✓ známé kódované úkoly zavádět do aktivit samostatné práce (tj. bez přímé účasti pedagoga) – učit volbu, nacvičovat samostatné trávení volného času
  - ✓ při volbě kódovaných úkolů se zaměřovat na ty, které budou mít praktické využití (např. v sebeobsluze)
7. Vedení výchovně vzdělávacího procesu a to na základě individuálních výchovně-vzdělávacích cílů s důrazem na rozvoj socializace, komunikaci, samostatnost
8. Dodržování všech zásad strukturovaného učení pokud možno i mimo třídu (terapie, ŠD, kroužky, domácí prostředí), koordinuje třídní učitel
9. Nácvik smysluplné aktivní komunikace (volit takový systém AAK, kterému dítě rozumí) a socializace (nacvičovat v modelových situacích, později převést do reálného prostředí) v rámci třídy a rodiny
10. Reflexe – zjišťování porozumění mluvené řeči – podle obrázků, modelových situací
11. Vytvoření, vedení a vyhodnocování záznamů nežádoucího chování, neúspěšného nácviku, atd. (pravidelně, systematicky). Závěry využívat pro individuální výchovně – vzdělávací cíle
12. Výstup – dítě dokáže reagovat na pokyny, aktivně používat denní režim, tranzitní kartu, komunikační deník a procesuální schéma
13. Při práci s dítětem všichni zúčastnění používají jasné, stručné a jednoznačné pokyny. Koordinuje třídní učitel.

Není – li dítě diagnostikováno:

- všimnout si odlišností od vývojového věku – především v oblasti komunikace a socializace
- konzultovat vše s rodiči a doporučit konkrétní odbornou pomoc. Po dohodě s rodiči zavést prvky strukturovaného učení (zlepšit porozumění, učit dítě předvídat, oprostít ho od strachů, vést ke snížení závislosti na jiných)

8 . HODNOCENÍ V PŘÍPRAVNÉM STUPNI

Hodnocení dětí je motivační, povzbuzuje dítě k další činnosti, nehodnotí se výkon. Vyučující u každého dítěte průběžně sleduje individuální rozvoj a učební pokroky. Snažíme se vést děti k přípravě a přechodu na školu. Děti se připravují na budoucí školní docházku, dodržování režimu, nácviku pozornosti, cvičení vizuomotoriky, grafomotoriky...

8.1 Zásady pro hodnocení průběhu a výsledků vzdělávání

- hodnocení vede k pozitivnímu vyjádření, je pro dítě motivující, hodnocení výsledků vzdělávání dítěte je slovní
- učitel nehodnotí osobu dítěte, ale konkrétní problematiku, nesrovnává výkony jednotlivých dětí, ale přistupuje individuálně k jednotlivým pokrokům dítěte
- za první pololetí se dítěti vydá opis osvědčení, za druhé pololetí osvědčení, v rámci celkového hodnocení užíváme rozšířeného slovního hodnocení, kdy učitel hodnotí objektivně a individuálně osobní pokrok dítěte, porovnávají se aktuální výsledky činností s předchozími. Slovní hodnocení obsahuje úroveň, zvládnutí:
  - ✓ komunikace a řeči (celkový rozvoj)
  - ✓ motoriky (hrubé, jemné, grafomotoriky, kresby)
  - ✓ rozumových schopností (myšlení, smyslového vnímání)
  - ✓ socializace (sebeobsluhy, sociální a činnostní začlenění)
- při hodnocení průběžném (během školního pololetí) užíváme různé formy:
  - ✓ v deníčku razítka, smajlíky, nálepky
  - ✓ individuální slovní hodnocení
  - ✓ pracovní hodnocení učitelky o dítěti podle oblastí
  - ✓ vhodný způsob užití volí pedagog
- zákonný zástupce je s průběžným hodnocením seznámen prostřednictvím záznamů v deníčku a při každodenním předávání dětí
- hodnocení je nedílnou součástí výchovně vzdělávacího procesu a jeho řízení
- chování neovlivňuje klasifikaci výsledků

8.2 Způsob získávání podkladů pro hodnocení

Podklady pro hodnocení a klasifikaci výchovně vzdělávacích výsledků dítěte získává učitel zejména těmito metodami, formami a prostředky:

- soustavným diagnostickým pozorováním dítěte
- soustavným sledováním dítěte
- analýzou činností dítěte
- konzultacemi s ostatními učiteli a dalšími odborníky (SPC, logoped)
- rozhovory se zákonnými zástupci dítěte

Pedagogové dodržují zásady pedagogického taktu, zejména:

- jejich hodnocení je vždy motivující a plně podporující
- cílem hodnocení je vést dítě k maximálním výsledkům
- je vždy objektivní vzhledem ke snaze a možnostem dětí
- podporuje sebevědomí dítěte

Pedagogové průběžně informují zákonné zástupce dětí o výsledcích výchovně vzdělávacího procesu. Třídní učitelé jsou povinni seznamovat ostatní vyučující se závěry a doporučeními z různých vyšetření, které mají vztah k hodnocení dítěte a respektování jeho individuality.

8.3 Kritéria pro hodnocení

- změny v chování i dovednostech dle individuálních možností dítěte
- individuální pokrok každého dítěte v dané vzdělávací oblasti
- úroveň komunikačních dovedností odpovídající úrovni postižení dítěte
- míra schopnosti navazovat sociální kontakty a adekvátní chování k druhým osobám
- míra schopnosti orientovat se v okolním prostředí.

9. AUTOEVALUACE V PŘÍPRAVNÉM STUPNI ZŠ SPECIÁLNÍ

Autoevaluace v přípravném stupni slouží k systematickému posuzování stanovených cílů podle daných kritérií v jednotlivých oblastech výchovy a vzdělávání, řízení školy a koncepci školy, reprezentaci školy. Výsledky autoevaluace slouží jako zpětná vazba pro další zkvalitňování práce školy. Předpokladem kvalitního a objektivního hodnocení je:

- uvědomění si daných nedostatků
- pojmenování konkrétních nedostatků
- zdravá komunikace v rámci pedagogického sboru, učitel – zákonný zástupce, učitel - dítě
- realizace účinných postupů k nápravě (způsoby nápravy)

Zaměření evaluace:

▪ naplňování cílů ŠVP	celoročně
▪ soulad ŠVP s RVP PV	celoročně
▪ kvalita podmínek vzdělávání	celoročně
▪ práce pedagogů	celoročně
▪ výsledky vzdělávání	celoročně
▪ způsob zpracování a realizace obsahu vzdělávání	celoročně
▪ DVPP	celoročně

Formou hospitační činnosti, skupinové diskuse v rámci sekcí, dotazníku pro pedagogy, zákonné zástupce, ...

9.1 Cíle autoevaluace

9.1.1 Oblast výchovy a vzdělávání

- souladu ŠVP s RVP PV
- naplňováním filozofie školy přispívat k vytvoření příjemné atmosféry, zdravého a podnětného prostředí pro děti, učitele, zákonné zástupce
- vhodnými metodami a formami práce přispívat k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí dětí a tím k naplňování priorit přípravného stupně
- naplňovat specifické cíle integrovaných tematických celků (bloků)
- při vzdělávání respektovat individuální potřeby dětí, uplatňovat individuální přístup
- výsledky pozorování používat jako podklad pro zpracování IVP na další období
- průběžné hodnotit výchovně vzdělávací práci se zákonnými zástupci
- zabezpečit komplexní péči dítěte

9.1.2 Oblast řízení školy a koncepce školy

- stanovenou koncepcí a profesionálním řízením školy přispívat k vytváření příjemných podmínek školy (klíma) a spokojenosti pedagogů, zákonných zástupců a dětí
- při dalším vzdělávání pedagogických pracovníků klást důraz na kvalitu a efektivnost vzdělávání
- efektivně hospodařit s finančními prostředky vzhledem k zabezpečení kompenzačních a učebních pomůcek
- evaluovat výukovou činnost v oblasti plánování a přípravy tematických celků (vyučovací hodiny), realizaci a řízení výukové jednotky, naplňování cíle výukové jednotky
- týmovou práci učitelů vést k naplňování priority komplexnosti naší školy

- otevřenou komunikací mezi pedagogy a zákonnými zástupci, vzájemným respektováním, možností zákonných zástupců podílet se na životě školy přispívat k naplnění společné filosofie

9.1.3 Reprezentace a prezentace školy

- sledovat, diskutovat, řešit reakce okolí na život školy
- účastnit se akcí v oblasti kulturní, sportovní
- pokračovat v propojení školy a veřejnosti
- publikovat v regionálním tisku, zakládat úspěchy, reakce ze života školy

9.2 Nástroje autoevaluace školy

9.2.1 Oblast výchovy a vzdělávání

- pravidelné řízené rozhovory pracovníků s vedením školy
kdo? vedení školy - zástupce – pedagogové
- skupinové diskuse, rozhovory pedagogů – průběžně
kdo? pedagogičtí pracovníci školy
- hospitační činnost (metody a formy práce učitele, naplňování klíčových kompetencí, uplatňování individuálního přístupu, profesního přístupu učitele, IVP a dokumentace žáka) pozorování, písemný záznam, ústní pohovory s učitelem - průběžně
kdo? vedení školy, vzájemné hospitace
- dotazníky pro zákonné zástupce
kdo? zákonní zástupci žáka
- analýza realizovaných projektových dnů - po realizaci daného projektu, rozhovory, písemný záznam - průběžně
kdo? všichni zainteresovaní pedagogičtí pracovníci
- hospitační činnost - hodnocení žáků ve výuce podle stanovených kritérií - průběžně pozorování, rozhovory s dětmi, učitelem, analýza písemných prací dětí, výtvarných, četnost hodnocení v deníčku, písemný záznam
kdo? ředitelka, zástupkyně ředitelky školy
- zařazení dětí po ukončení docházky do Přípravného stupně ZŠ speciální
kdo? SPC, ředitelství školy

9.2.2 Oblast řízení školy a koncepce školy

- autoevaluace učitelů dotazníkovou formou
kdo? vedení školy (příprava dotazníku, vyhodnocení, seznámení se závěry pedagogický sbor)
- pracovní semináře, kurzy: pedagogičtí pracovníci předávají poznatky z absolvovaných seminářů svým kolegům - průběžně
kdo? pedagogičtí pracovníci
- kontrola efektivnosti využívání zakoupených kompenzačních a učebních pomůcek ve výchovně vzdělávacím procesu ... - průběžně hospitace
kdo? vedení školy
- hospitace, pohovory s učiteli, pedagogické porady
kdo? vedení školy
- aktivní spolupráce Školské rady s rodičovskou a širší veřejností - průběžně
aktivní pomoc zákonných zástupců a širší veřejnosti při přípravě, realizaci, sponzorském

zajištění akcí školy

kdo? předseda Školské rady, vedení školy, zákonní zástupci, pedagogičtí pracovníci

- jednání se zákonnými zástupci – vnější evaluace - průběžně
ústní, písemné záznamy
kdo? vedení školy
- Výroční zpráva o činnosti školy - podklady červen
kdo? tým pedagogických pracovníků, vedení školy

9.2.3 Reprezentace a prezentace školy

- pozorování, diskuse
kdo? vedení školy, všichni pedagogové
- verbální blahopřání, věcné upomínkové předměty, zveřejnění úspěchů v prostorách školy i v rámci propagace školy na veřejnosti - průběžně
kdo? vedení školy, pedagogové
- vystoupení dětí na veřejnosti - průběžně
kdo? vedení školy, všichni pedagogové
- články v tisku - průběžně
kdo? pedagogičtí pracovníci, zákonní zástupci, široká veřejnost

9.3 Kritéria

- naplnění filosofie školy
- spokojenost dětí, zákonných zástupců, pedagogů
- ohlasy veřejnosti na život školy
- hodnocení ČŠI
- vyjádření školské rady

10. SLOVNÍČEK POJMŮ

Autoevaluace školy – systematické posuzování a vyhodnocování procesu vzdělávání a jeho výsledků realizované účastníky vzdělávacího procesu; výsledky slouží jako zpětná vazba pro zkvalitnění činností školy.

Individuální vzdělávací plán – plán vzdělávání konkrétního dítěte, který je zpracován školou na základě doporučení ŠPZ a je poskytován jako podpůrné opatření od druhého stupně podpory, závazný dokument, jeho obsah vychází z ŠVP.

Individualizace – způsob vzdělávacího a výchovného působení zaměřený na svobodný rozvoj dítěte, respektující jeho potřeby a zájmy, vzdělávání a výchova zaměřená na dítě, diferenciovaný přístup učitele k jednotlivému dítěti.

Integrované bloky – způsob uspořádání vzdělávacího obsahu ve ŠVP; integrované bloky propojují vzdělávací obsah z více různých vzdělávacích oblastí; vztahují se určitému tématu, k praktickým životním situacím nebo k praktickým činnostem, k určitému produktu apod. a mají podobu tematického celku, projektu či programu.

Klíčové kompetence v předškolním vzdělávání – soubor požadavků na vzdělávání, zahrnující podstatné vědomosti, dovednosti, schopnosti postoje a hodnoty dosažitelné v etapě předškolního vzdělávání; patří k nim kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a interpersonální, kompetence činnostní a občanské.

Pedagogická diagnostika – průběžná, systematická činnost učitele směřující k pedagogické diagnóze (pozorování dítěte, rozhovor s rodiči, rozbor dětské kresby, analýza hry), kdy hodnocení dítěte znamená vidět ho a posuzovat komplexně jeho osobnost (vlastnosti, schopnosti, potřeby, zájmy, možnosti a perspektivy jeho rozvoje), jedná se o ustálenou posloupnost činností, která je součástí pedagogické evaluace.

Pedagogická intervence – vzdělávání uzpůsobené specifikům dítěte s přiznanými podpůrnými opatřeními v oblastech, kde je třeba zlepšit jeho výsledky učení, je vymezena v individuálním vzdělávacím plánu.

Podpůrná opatření – nezbytné úpravy organizace obsahu, metod, forem, hodnocení a podmínek vzdělávání a školských služeb, které se člení do stupňů podle organizační a finanční náročnosti, odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným kulturním podmínkám dítěte, jsou vymezena v § 16 odst. 2 školského zákona a popsána ve vyhlášce č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Předškolní vzdělávání – vzdělávací proces realizovaný před nástupem dítěte do školy a řízený pedagogem, během něhož si dítě osvojí elementární poznatky, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty stanovené pro etapu předškolního vzdělávání, v rozsahu, který odpovídá jeho individuálním možnostem.

Rámcové cíle – cíle obecné, které vytyčují základní směr a pojetí předškolního vzdělávání; směřují k rozvoji osobnosti dítěte a osvojení klíčových kompetencí, včetně vzdělávacího obsahu.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) – závazný dokument státní úrovně platný pro veškeré předškolní vzdělávání; vymezuje zejména cíle předškolního vzdělávání, klíčové kompetence, vzdělávací obsah a podmínky vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů (ŠVP); v souladu s ním je vypracován a realizován školní vzdělávací program.

Školní vzdělávací program Přípravného stupně ZŠ speciální – dokument, podle něhož se uskutečňuje vzdělávání v přípravném stupni ZŠ speciální; je vytvořen v souladu s RVP PV a uzpůsoben pro konkrétní podmínky přípravného stupně konkrétní školy.

Vzdělávací nabídka – pojem označující v RVP PV „učivo“ a vyjadřující zároveň formu, jakou je učivo dítěti předkládáno; vzdělávací nabídka je závazná pro pedagoga; je formulována v podobě činností popř. příležitostí, které by měly být dětem v průběhu jejich vzdělávání nabízeny, a to v pestré a mnohostranné skladbě a v dostatečné šíři.

Dodatek ŠVP PřS ZŠS k 1.9.2019

Čj.: ZŠOT/606/2019

Dodatek č. 1

1. Identifikační údaje str. 4

Změna koordinátora ŠVP z Mgr. Jana Šindelkové na **Mgr. Zuzana Fojtíková**

Dodatek ŠVP PřS ZŠS k 1.9.2020

Čj.: ZŠOT/0690/2020

Dodatek č. 2

Kapitola 9. Autoevaluace školy na str. 47 se nahrazuje textem v aktuálním znění:

9. AUTOEVALUACE ŠKOLY

Autoevaluace v základní škole slouží k systematickému posuzování stanovených strategických a následných dílčích cílů v jednotlivých oblastech, řízení a zprávy, vzdělávání, sociální, materiálně technické, personální, ekonomické, informačních systémů a kontaktů s veřejností. Výsledky autoevaluace slouží jako důležitá zpětná vazba pro další zkvalitnění práce a rozvoj školy. Předpokladem kvalitního a objektivního hodnocení je:

- uvědomění si daných nedostatků
- pojmenování konkrétních nedostatků
- vstřícná, plnohodnotná komunikace v rámci pedagogického sboru, učitel – učitel, učitel – zákonný zástupce, učitel – žák, žák – žák
- realizace účinných postupů k nápravě (přijata opatření)

Mezi nástroje autoevaluace patří hospitační činnost, skupinová diskuse v rámci metodických sekcí, dotazníky pro pedagogy, žáky, zákonné zástupce, sebehodnocení pedagogů, motivační hodnotící pohovory, vzájemné náslechy, ...

9.1 Sledované a vyhodnocované oblasti

9.1.1 Oblast řízení a správy školy

- naplňování strategického plánu rozvoje školy
- kvalita a efektivnost dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků
- účelné hospodaření s finančními prostředky
- podpora efektivní výuky a využívání inovativních pedagogických metod a přístupů
- evaluace výukové činnosti v oblasti plánování, přípravy tematických celků, realizaci a řízení výukové jednotky
- podpora týmové práce učitelů

- motivačně hodnotící pohovory se ZC
- otevřená komunikace mezi pedagogy a zákonnými zástupci, vzájemné respektování
- možnost zákonných zástupců podílet se na životě školy, přispívat k naplnění společné filosofie
- hospitační činnost

9.1.2 Oblast vzdělávání

- soulad ŠVP s RVP PV
- naplňování filozofie školy a jejích hodnot
- uplatňování metod práce směřujících k dosažení a rozvíjení klíčových kompetencí
- respektování individuálních potřeb a osobností žáků, uplatňování individuálního přístupu, tvorba IVP
- zabezpečení komplexního přístupu k žákům
- podpora praktické přípravy na samostatný budoucí život
- podpora komunikace (AAK) a porozumění mezi: žák – žák, učitel – žák
- efektivita pedagogického procesu
- využívání nových pomůcek (PC programy na rozvoj a podporu komunikace, tablety, komunikátory, Albi tužky, ...)

9.1.3 Oblast sociální

- vytváření dobrých vztahů mezi žáky na úrovni komunikace, vzájemné úcty a respektu
- vytváření příjemných podmínek školy (klíma), ke spokojenosti pedagogů, žáků a zákonných zástupců
- podpora pozitivních sociálních vztahů

9.1.4 Oblast materiálně technická

- zlepšování prostorových podmínek školy a jejího okolí
- modernizace materiálně technického vybavení školy

9.1.5 Oblast personální

- promyšlené a rovnoměrné delegování úkolů na jednotlivé zaměstnance a přijetí jejich odpovědnosti za svěřený úkol
- podpora otevřené komunikace a kooperativní spolupráce při řešení úkolů
- otevřenost vedení k využití kreativních nápadů a aktivních přístupů zaměstnanců podporujících rozvoj a kvalitu školy
- vytváření podmínek pro profesní rozvoj a růst zaměstnanců
- kvalifikovaný pedagogický sbor

9.1.6 Oblast ekonomická

- hodnocení hospodaření školy
- naplnění koncepčních záměrů v závislosti na rozpočtu školy

9.1.7 Oblast informačních systémů a kontaktů s veřejností

- zvýšení zájmu rodičů a veřejnosti o školu
- aktivnější spolupráce s rodiči
- prezentace v médiích, využití webových stránek a školního facebooku
- kvalitní poradenská činnost
- užší propojení školy a veřejnosti

9.2 Nástroje autoevaluace školy, odpovědné osoby a časové rozvržení

Oblasti:	Nástroje autoevaluace:	Zodpovědnost:	Časové rozvržení:
řízení a správy školy:			
<i>naplňování strategického plánu rozvoje školy</i>	hospitace, pedagogické rady, metodické sekce, vzájemné hospitace, SWOT analýza, dotazník pro Ž, PdP, ZZ, ...	vedení školy PdP	1 x za dva roky
<i>kvalita a efektivnost dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků</i>	prezentace, portfolio, předání informací ostatním, hospitace – využití v praxi	vedení školy PdP	průběžně
<i>účelné a hospodaření s finančními prostředky</i>	finanční kontrola (předběžná-průběžná-následná)	vedení školy účetní	průběžně
<i>podpora efektivní výuky a využívání inovativních pedagogických metod a přístupů</i>	hospitace, vzájemné následky, prezentace, diskuse, rozhovor	vedení školy	průběžně
<i>evaluace výukové činnosti v oblasti plánování, přípravy tematických celků, realizaci a řízení výukové jednotky</i>	MSE, tematické roční práce, hospitace	vedení školy učitelé vychovatelé	průběžně
<i>podpora týmové práce učitelů</i>	workshop, MSE, společné akce školy	vedení školy	průběžně
<i>motivačně hodnotící pohovory se ZC</i>	brainstorming, rozhovor, dotazování, dotazník	ředitelka školy	1x ročně průběžně
<i>otevřená komunikace mezi pedagogy a zákonnými zástupci, vzájemné respektování</i>	osobní konzultace, třídní schůzky, zápisy v deníčku, telefonní komunikace – zápisy v osobních spisech žáků, zápisy ŠMP, VP, dotazníky	vedení školy PdP	průběžně

<i>možnost zákonných zástupců podílet se na životě školy, přispívat k naplnění společné filosofie</i>	osobní účast na školních akcích, dotazování, dotazníky	vedení školy	průběžně
<i>hospitační činnost</i>	plán hospitací, záznam	vedení školy	průběžně
vzdělávání:			
<i>soulad ŠVP s RVP PV</i>	roční plány, hospitace	vedení školy koordinátor ŠVP učitelé	průběžně
<i>naplňování filozofie školy a jejích hodnot</i>	roční plány, hospitace, rozhovor, diskuse, pozorování	vedení školy PdP	průběžně
<i>uplatňování metod práce směřujících k dosažení a rozvíjení klíčových kompetencí</i>	roční plány, hospitace	vedení školy koordinátor ŠVP PdP	průběžně
<i>respektování individuálních potřeb a osobností žáků, uplatňování individuálního přístupu, tvorba IVP</i>	roční plány, hospitace, IVP pozorování, komunikace mezi PdP a ZZ, dotazování, rozhovor	PdP	průběžně
<i>zabezpečení komplexního přístupu k žákům</i>	hospitace, pozorování, dotazování	PdP	průběžně
<i>podpora praktické přípravy na samostatný budoucí život</i>	ŠVP, hospitace, pozorování, diskuse, dotazování	PdP	průběžně
<i>podpora komunikace (AAK) a porozumění mezi: žák – žák, učitel – žák</i>	pozorování, hospitace	PdP ZC	průběžně
<i>efektivita pedagogického procesu</i>	pozorování, diskuse, rozhovor, hospitace	vedení školy PdP	průběžně
<i>využívání nových pomůcek (PC programy na rozvoj a podporu komunikace, tablety, komunikátory, Albi tužky, ...)</i>	hospitace, rozhovor, pozorování, dotazník	metodik ICT logopedka PdP	průběžně
sociální:			
<i>vytváření dobrých vztahů mezi žáky na úrovni komunikace, vzájemné úcty a respektu</i>	pozorování, rozhovor, schránka důvěry, dotazník	PdP	průběžně
<i>vytváření příjemných podmínek školy (klíma) ke spokojenosti pedagogů, žáků a zákonných zástupců</i>	pozorování, rozhovor, dotazník, SWOT	vedení školy PdP	průběžně
<i>podpora pozitivních sociálních vztahů</i>	pozorování, workshop, dotazování	vedení školy PdP, ZC	průběžně
materiálně technická:			
<i>zlepšování prostorových podmínek školy a jejího okolí</i>	pozorování, komunikace se ZC, dotazování, dotazník	vedení školy ZC	průběžně
<i>modernizace materiálně technického vybavení školy</i>	inventarizace majetku, revize, SWOT	vedení školy, účetní, PdP	1x ročně
personální:			
<i>promyšlené a rovnoměrné delegování úkolů na jednotlivé zaměstnance a přijetí jejich</i>	plán ročních aktivit, pozorování, dotazování, sebehodnocení	vedení školy	průběžně

<i>odpovědnosti za svěřený úkol</i>			
<i>podpora otevřené komunikace a kooperativní spolupráce při řešení úkolů</i>	rozhovor, diskuze, dotazování, dotazník	vedení školy	průběžně
<i>otevřenost vedení k využití kreativních nápadů a aktivních přístupů zaměstnanců podporujících rozvoj a kvalitu školy</i>	rozhovor, diskuze, dotazování, dotazník	vedení školy	průběžně
<i>vytváření podmínek pro profesní rozvoj a růst zaměstnanců</i>	plán DVPP, hospitace, rozhovor, diskuse, dotazník, motivačně hodnotící pohovory	vedení školy	průběžně
<i>kvalifikovaný pedagogický sbor</i>	výběrové řízení, hospitace, vzájemné náslechy	vedení školy	průběžně
ekonomická:			
<i>hodnocení hospodaření školy</i>	správa o hospodaření	vedení školy, účetní	1 x ročně
<i>naplnění koncepčních záměrů v závislosti na rozpočtu školy</i>	rozpočet školy roční uzávěrka	vedení školy, účetní	průběžně
informačních systémů a kontaktů s veřejností:			
<i>zvýšení zájmu rodičů a veřejnosti o školu</i>	besídky, výstavy, účast žáků na soutěžích, školská rada, vystoupení, dotazník	PdP	průběžně
<i>aktivnější spolupráce s rodiči</i>	webové stránky, facebook školy, dotazník, třídní schůzky, akce školy, školská rada	vedení školy PdP	průběžně
<i>prezentace v médiích, využití webových stránek a školního facebooku</i>	webové stránky, facebook, bulletin, vitrína, tisk, televize	vedení školy PdP	průběžně
<i>kvalitní poradenská činnost</i>	konzultační hodiny, dotazník, rozhovor, třídní schůzky, individuální konzultace	školní poradenské pracoviště PdP	průběžně
<i>užší propojení školy a veřejnosti</i>	dny otevřených dveří, webové stránky, školní facebook, výroční zpráva	vedení školy PdP	průběžně

9.3 Kritéria

- naplnění filosofie školy
- spokojenost dětí a žáků, zákonných zástupců, pedagogů
- vstřícné ohlasy veřejnosti na život školy
- hodnocení ČŠI
- vyjádření školské rady